Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

№ 261 (20. 229) • 1988 йил 12 ноябрь • шанба   Баҳоси 3 тийин.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ СИЁСИЙ БЮРОСИДА

XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорларига мувофиқ амалга оширилаётган сиёсий система ислоҳотининг долзарб масалалари КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг 10 ноябрь куни бўлиб ўтган навбатдаги мажлисининг диққат марказида турди.

СССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги ҳамда СССР халқ депутатлари сайлови тўғрисидаги СССР Қонунлари лойиҳаларининг умумхалқ муҳокамаси қандай бораётганлиги тўғрисидаги ахборотлар тингланди. Бу муҳим ҳужжатлар муҳокамаси тобора кенгроқ ва қизғинроқ тус олмоқда. Шу вақтга қадар СССР Олий Совети Президиумига айрим гражданлар ва ташкилотлардан 80 мингдан кўпроқ фикр ва мулоҳазалар келди. Газеталарда эълон қилинаётган материалларда, радио ва телевидение орқали уюштирилаётган мунозараларда мутахассисларнинг ва меҳнаткашлар кенг доираларининг фикри ифодаланмоқда.

Билдирилган мулоҳазаларнинг кўп қисмида Қонун лойиҳалари маъқулланмоқда ва шу билан бирга кўпгина тузатишлар ва аниқликлар киритилмоқда. Лойиҳанинг бир қанча қоидаларига қарши айрим фикрлар ҳам билдирилмоқда.

Умумхалқ муҳокамаси давомида ўртага қўйилган масалаларнинг моҳияти хусусида фикрлашиб олинди. Мулоҳазаларни пухта ҳисобга олиш зарурлиги, уларнинг орасида кўпгина фойдали ва ҳаққоний мулоҳазалар борлиги, бирорта ҳам далил эътибордан четда қолмаслиги кераклиги таъкидланди. СССР Олий Совети палаталарининг Қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссияларида ҳозир ана шундай иш олиб борилмоқда, бу ишни кучайтириш лозим.

Сиёсий бюро мажлисида умумхалқ муҳокамасини янада авж олдириш сиёсий ислоҳотнинг дастлабки босқичини муваффақиятли ўтказиш учун шароит яратади, жамиятимизни демократиялашнинг бутун жараёни кўп жиҳатдан ана шунга боғлиқ бўлади, деб ишонч билдирилди.

Конституцияга қўшимчалар киритиб, ана шу қўшимчалар асосида ҳокимиятнинг олий органларини қайта ташкил қилиш ҳамда халқ депутатларини сайлаш тартиби тўғрисида Қонун қабул қилиш кўзда тутилаётган пайтда тушган таклифларнинг кўплари ислоҳотнинг дастлабки босқичи вазифаларини амалга ошириш билан боғлиқ масалалар доирасидан четга чиқиши ҳам таъкидлаб ўтилди.

Маълумки, бошқа катта вазифаларни сиёсий ўзгартишларнинг кейинги босқичларида ҳал этиш кўзда тутилмоқда.

ССР Иттифоқи билан иттифоқдош республикалар ўртасидаги муносабатларни уйғунлаштириш ана шундай вазифалар қаторига киради. Кейинчалик иттифоқдош ва автоном республикаларнинг хўжалик, социал-сиёсий ва маданий турмушнинг турли соҳаларидаги ҳуқуқлари ва имкониятларини кенгайтириш учун уларнинг статуси масалаларини батафсил муҳокама қилиш кўзда тутилади. Ҳозирнинг ўзидаёқ Марказий Комитетнинг мазкур мавзуга бағишланган махсус Пленумига тайёргарлик кўриш юзасидан катта ишлар авж олдириб юборилди, бу ишда республикаларнинг партия ва давлат органлари, илмий муассасалар, кенг жамоатчилик фаол қатнашмоқда.

XIX партия конференцияси йўл-йўриқларига мувофиқ тайёрланаётган маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш ва маҳаллий хўжалик тўғрисидаги Қонун лойиҳаси сиёсий ислоҳотнинг бундан кейинги босқичлари вазифаларини амалга ошириш билан боғлиқ. Сиёсий бюро мажлисида ана шу ҳужжатни тайёрлаш ишлари қандай бораётганлиги ҳақидаги ахборот ҳам тингланди. Бу ғоят муҳим Қонун актининг асосий вазифаси Советлар маҳаллий ҳаётнинг барча масалаларини амалда ҳал қилишлари, халқ ўзини-ўзи бошқаришининг тўла ҳокимиятли органи сифатида иш кўриш учун зарур бўлган моддий ва ҳуқуқий шароитларни яратишдан иборатлиги таъкидлаб ўтилди. Бу эса регионал хўжалик ҳисобини жорий этиш, маҳаллий органлар ишини ўз территориясидаги барча ресурсларни хўжалик оборотига киритишга йўналтирувчи бошқарувнинг самарали механизмини яратиш юзасидан катта чора-тадбирларни амалга оширишни кўзда тутади.

Мажлисда КПСС Марказий Комитетининг ички ва ташқи сиёсатнинг турли йўналишлари бўйича доимий комиссиялари, уларнинг состави ва иш тартиби тўғрисидаги таклифлар муҳокама қилинди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг 30-40-йиллар ва 50-йилларнинг бошларидаги даврда юз берган репрессиялар билан боғлиқ материалларни қўшимча равишда ўрганувчи комиссияси составига баъзи ўзгартишлар киритилди. Комиссия қуйидаги составда тасдиқланди: А. Н. Яковлев (раис), В. А. Медведев, В. М. Чебриков, А. И. Лукьянов, Г. П. Разумовский, Б. К. Пуго, В. А. Крючков, В. И. Болдин, Г. Л. Смирнов. Комиссияга репрессия қурбонлари хотирасини абадийлаштириш ва улар дафн этилган жойлар билан боғлиқ масалаларни кўриб чиқиш ва таклифлар киритиш ҳам топширилди.

Сиёсий бюронинг мажлисида халқаро сиёсатнинг баъзи масалалари ҳам кўриб чиқилди.

ТЎРТИНЧИ БОСҚИЧ АРАФАСИДА

ЙИЛНИ МУВАФФАҚИЯТЛИ ЯКУНЛАШ — ЭНГ АСОСИЙ ВАЗИФА

Яна бир ойдан сал кўпроқ вақт ўтгач, 1988 йил тарих бўлиб қолади. У XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси ўтган йил сифатида хотирамизда сақланиб қолиши турган гап. Конференция 1985 йил апрель Пленумидан кейинги даврда жамиятимиз ҳаётининг барча томонларини янгилаш борасида амалга оширилган ишларга якун ясади. Экономикани соғломлаштириш борасидаги ишларни таҳлил қилди. Бу соҳадаги натижалар ҳар ҳолда ёмон эмас. Уни республикамиз мисолида ҳам кўрса бўлади. Чунончи, Ўзбекистон меҳнаткашлари биргина шу йилнинг уч кварталида тилга олса арзигулик натижаларни қўлга киритдилар. Миллий даромад ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 10,3 процент кўпайди. Фойда олиш ва бошқа жамғармалар юзасидан планда белгиланган топшириқлар ошириб бажарилди. Январь — октябрь ойларидаги иш натижалари ҳам, умуман олганда, дуруст.

Бинокорлар чакки ишламаяптилар. Ўн ой мобайнида Ўзбекистон металлургия заводида, Андижон тўқимачилик комбинатида янги қувватлар, Гулистон ва Маданиятда пойабзал фабрикалари, Чирчиқ «Электрохимпром» бирлашмасида ишлаб чиқариш комплекси, бошқа муҳим объектлар фойдаланишга топширилди. Экономикани ривожлантиришнинг социал йўналишлари кучайди.

Ўзбекистон пахтакорларининг ҳиммати ҳаммани мамнун этмоқда. Бир неча йиллик «танаффус»дан сўнг республикамиз пахта тайёрлаш йиллик планини бажармоқда. Сабзавот, мева ва резавор мева, узум харид қилиш ўтган йилнинг шу даврига қараганда кўпайди. Колхозларда, совхозларда ва хўжаликлараро корхоналарда 1988 йилнинг 10 ойи ичида ўтган йилга нисбатан гўшт, сут, тухум кўп тайёрланди.

Буларнинг ҳаммаси яхши. Бу, республикамиз халқ хўжалиги жуда қийинчилик билан бўлса-да, турғунлик ҳолатидан чиқаётганлигидан нишона. Аммо биз ҳеч қачон хотиржамликка берилмаслигимиз лозим. Олдинда катта вазифалар турибди. Ҳадемай ўн иккинчи беш йилликнинг тўртинчи босқичи — 1989 йил старт олади. Беш йилликнинг дастлабки икки йилидаги қолоқлик ўрни ҳали қопланмади. Маъмурий-буйруқбозлик усуллари билан боғлиқ бўлган бир қатор салбий тенденциялар бартараф этилганича йўқ. Планлаштириш, моддий-техника таъминотидаги қўпол хатолар, бир қатор министрликлар ва кўпгина меҳнат коллективлари ишидаги консерватизм ўзининг салбий таъсирини кўрсатмоқда. Янги хўжалик механизмининг афзалликларидан тўла-тўкис фойдаланилмаяпти. Ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг барқарорлиги таъминланмаяпти.

Капитал қурилишда танг вазият вужудга келган. Жиззах пайпоқ фабрикасида, Навоий цемент заводида, Узун ва Хива паррандачилик фабрикаларида, Тошкент мотор заводида объектларни ишга тушириш графиклари барбод этилди. Уй-жойлар, болалар муассасалари, мактаблар, касалхоналар ва поликлиникалар қурилиши қониқарсиз олиб борилмоқда.

Тажриба қаерда уюшқоқсизлик бўлса, меҳнат ва ижрочилик интизоми сустлашса, ресурслар билан таъминлаш қониқарсиз йўлга қўйилса, ўша ерда планлар барбод бўлишини кўрсатмоқда. Ўзбекистон ССР Госснаби раҳбарияти фондларни тақсимлаш, республика манфаатларини ҳимоя қилиш борасида жиддий ва қунт билан ишлаши керак. Халқ депутатлари маҳаллий Советлари ўзларига бериб қўйилган ваколатлардан кенгроқ фойдаланишлари, ўз территорияларидаги корхоналар, бирлашмалар фаолиятини шу кун талаблари даражасида назорат қилишлари, планлар ва олинган мажбуриятлар бажарилиши учун барча чораларни кўришлари лозим.

КПСС XIX Бутуниттифоқ конференциясининг мамлакат социал-иқтисодий тараққиёти проблемаларига оид йўл-йўриқларини амалда рўёбга чиқариш барча партия, совет ва хўжалик органларининг 1989 йилдаги фаолиятининг бош йўналиши бўлиб қолиши лозим. Шу мақсадда жамиятни демократиялаш жараёнларига, жамият барча табақаларининг социал ва сиёсий активлигини оширишга, сиёсий системани қайта қуриш, ошкораликни ривожлантириш соҳасида амалга оширилаётган тадбирларга таяниш мақсадга мувофиқдир. Энг аввало, йилнинг қолган даврида муваффақиятларни ҳам, йўл қўйилган қолоқлик сабабларини ҳам ҳар томонлама чуқур таҳлил қилиб чиқиш, барча ресурслар ва кучларни асосий участкаларга жамлаш, планларнинг бажарилишини идеологик жиҳатдан таъминлаш — кечиктириб бўлмайдиган вазифадир. Бутун ташкилотчилик ва хўжалик фаолиятини ижтимоий ишлаб чиқариш структурасидаги илғор ўзгаришлар, уни барқарор ва жўшқин ривожлантиришни таъминлаш, иқтисодий ўсиш самарадорлигини ошириш ва унинг интенсив омиллари ролини кучайтириш, барча турдаги ресурсларни қатъий иқтисодий тежашга қаратиш, шу орқалигина кўзланган мақсадга эришиш мумкин. Бусиз халқ фаровонлигини юксалтириб бўлмайди.

Шуни унутмайликки, Ўзбекистон экономикасида ҳали туб ўзгариш, кескин кўтарилиш рўй бергани йўқ. Ҳар бир меҳнат коллективида корхона (бирлашма) тўғрисидаги СССР Қонунига оғишмай риоя этиш, меҳнатни ташкил этишнинг энг илғор усулларини кенг қўллаш, чунончи ижара пудратини саноат ишлаб чиқаришига ҳам татбиқ этиш, зарар кўриб ишлаётган корхоналар, трестлар, колхозлар ва совхозларни иложи борича тезроқ рентабелли ташкилотларга айлантириш йўлларини излаш долзарб масала бўлиб қолган. Кишилар орасидаги тайёрга айёрлик кайфиятларига зарба бериш, хўжасизлик ва меҳнатга нисбатан лоқайдлик иллатларининг илдизларини суғуриб ташлаш муҳимдир. Чунки келаси йилдан бошлаб барча корхона ва бирлашмалар тўла хўжалик ҳисобига ўтиб ишлашини ҳисобга оладиган бўлсак, қадамимизни илдамроқ босишимиз зарур. Ана шундагина туб иқтисодий ислоҳот ўз самарасини беради, халқ фаровонлиги юксалиб бораверади.

ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯЛАРИДА

Республиканинг партия ташкилотларида ҳисобот-сайлов кампанияси давом этмоқда. 11 ноябрь куни бир қанча районлар ва шаҳарларда, шу жумладан Тошкент шаҳрининг Киров ва Ҳамза районларида, Тошкент областининг Оржоникидзе райони ва Бекобод шаҳрида, Қашқадарё областининг Косон районида партия конференциялари ўз ишини бошлади.

Ҳамза райони партия конференциясида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов, Киров районида — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев, Оржоникидзе районида — Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. Ҳабибуллаев, Бекободда — Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров, Косон райони партия конференциясида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов нутқ сўзладилар.

Конференциялар ўз ишини давом эттирмоқда.

(ЎзТАГ).

Йилимизни муваффақиятли якунлайлик!

МУСОБАҚА ПЕШҚАДАМИ

Чиноз районидаги Киров номли колхоз заршунослари бу йилги мавсумда катта муваффақиятга эришдилар. Хўжаликда 760 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 30 центнердан ошириб хирмон кўтарилиб, йиллик план муддатидан илгари адо этилди. Жами ҳосилнинг 80 процентдан кўпроғи машиналар бункеридан тўкилди.

Катта хирмонга моҳир пахтакорлар бошлиқ бригадалар коллективлари, айниқса, баракали улуш қўшдилар. Булар ичида Замирахон Абдуваҳобова етакчилик қилаётган бригада миришкорларининг алоҳида ўрни бор. Бригада пахтакорлари ҳалол, фидокорона меҳнат билан мўл ҳосил етиштирдилар ва уни қисқа муддатда йиғиб-териб олишга муваффақ бўлдилар. Бунда бригадада йиғим-теримни механизациялашга кенг эътибор берилганлиги бош омил бўлди. Бригадирнинг ўзи коллективга оқилона бошчилик қилиш билан бирга «зангори кема»сини моҳирона бошқаришда ҳам ўрнак кўрсатди. Замирахон мавсумда 100 тоннадан зиёд «оқ олтин» териб ўзаро меҳнат беллашувида ғолиблар сафидан ўрин олди.

Суратларда: Замирахон Абдуваҳобова ва юксалаётган хирмонлар.

А. МАЛЬЦЕВ фотолари.

«ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 11 ноябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Областлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Шу жумладан машинада терилгани: Бир кунда	Шу жумладан машинада терилгани: Мавсум бошидан
БУХОРО	0,23	111,09	0,36	91,08
ХОРАЗМ	0,20	109,39	0,31	70,86
ТОШКЕНТ	0,13	109,27	0,11	111,46
ҚАШҚАДАРЁ	0,11	105,39	0,11	112,70
ҚҚАССР	0,24	101,98	0,04	94,52
СУРХОНДАРЁ	0,41	101,63	0,14	92,48
Сирдарё	0,35	99,85	0,31	109,19
Наманган	0,62	97,67	0,43	69,54
Фарғона	0,63	97,59	0,25	42,67
Самарқанд	0,71	91,29	0,31	84,57
Андижон	0,67	77,30	0,32	31,36
Республика бўйича:	0,41	99,37	0,24	84,70
Шу жумладан ингичка толали пахта:				
САМАРҚАНД	1,31	125,75	3,80	133,37
СУРХОНДАРЁ	0,51	116,56	0,22	172,02
ҚАШҚАДАРЁ	0,23	110,13	0,21	153,78
НАМАНГАН	0,32	101,30	—	—
Бухоро	0,17	16,51	0,60	12,85
Республика бўйича:	0,43	109,79	0,28	161,23

ЗАФАР САТРЛАРИ

● Самарқанд областининг Қизилтепа райони 32 минг тоннадан ортиқ пахта тайёрлаб йиллик маррадан ўзди. Лекин бу ерда машина терими плани 40 процент атрофида уддаланди, холос.

● Фарғона областининг Киров райони ҳам маррага етди. Она-Ватанга 62 минг тонна хом ашё етказиб берилди. Машина терими плани эса ярмига яқинлашди, холос.

● Сирдарё областининг Боёвут райони пахтакорлари ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йилида зарбдорларча меҳнат қилдилар. Улар она-Ватан хирмонига 53530 тоннадан зиёд дурдона тўкиб, йиллик планни бажардилар. Ҳар гектар майдондан олинган ҳосил 28 центнерни ташкил этди. Етиштирилган пахтанинг 77 проценти ёки 41200 тоннаси «зангори кема»лар бенкеридан тўкилди. Бу борадаги план 110 процентдан оширилди.

Пушкин номли, Руцкий номли, «Боёвут», «Ғалаба» совхозлари, «Коммунизм», Ленин номли колхозлар район пахтакорлари ғалабасига муносиб улуш қўшдилар. Кўплаб хўжаликлар гектаридан олинган ҳосилдорликни 30—35 центнердан оширишди.

Район пахтакорлари имкониятларини ҳисоблаб кўриб, давлатга яна 1500 тонна хом ашё топширишга ва ҳосилдорликни 29 центнерга кўтаришга аҳд қилдилар.

● Уйчи райони деҳқонлари ҳам ғалаба рапортига имзо чекдилар. Ҳар гектар майдондан 34,5 центнердан ҳосил олиниб, ялпи хирмон 39,4 минг тоннани ташкил этди. Бироқ бу районда ҳам машина терими плани уддаланмади. Пахтакорлар имкониятларини чамалаб чиқиб, яна минг тонна хом ашё тайёрлаш учун курашни давом эттирмоқдалар.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

КПСС Марказий Комитетида оммавий ахборот воситалари, идеология муассасалари ва ижодий союзлар раҳбарларининг кенгаши бўлиб ўтди. Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари, КПСС Марказий Комитети идеология комиссиясининг раиси **В. А. Медведев** билан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг биринчи ўринбосари **А. И. Лукьянов** қатнашдилар.

Жамиятни янгилаш ҳозирги босқичининг моҳиятини, деб таъкидлади В. А. Медведев, XIX партия конференцияси қарорлари ҳамда Марказий Комитет кўраётган амалий тадбирлар белгилаб бермоқда. М. С. Горбачев шу йил 23 сентябрда оммавий ахборот воситалари, идеология муассасалари ва ижодий союзлар раҳбарлари билан учрашувда даврнинг ўзига хос жиҳатларини таърифлаб берган эди. Бу жиҳатлар шундан иборатки, қайта қуришнинг амалий масалалари билан яқиндан шуғулланиш, асосий эътиборни баҳслар ва мунозаралардан, «митинглар демократизмидан» конкрет вазифаларни ҳал этишга амалий ишларга кўчириш пайти келди. Агар биз шундай қилмасак, қайта қуришга катта путур етади. Бундай ёндашув ошкоралик, танқид ва ўз-ўзини танқид сиёсатидан воз кечишни асло билдирмайди. Аммо эндиликда бундай сиёсатнинг ўзи етарли эмас.

Ҳозир оммавий ахборот воситаларининг кўп жиҳатдан янгича ишлашига тўғри келмоқда, чунки кундалик жўшқин турмушимизга янги ҳодисалар кириб келмоқда. Масалан, ҳозир экономика соҳасида асосий масала фақат ташкилий ва ҳатто хўжалик ҳисобининг иқтисодий шаклларида ҳам эмас, балки мулкка муносабатни қайта қуришда, одамларнинг ижтимоий ишлаб чиқариш воситаларидан бегоналаштириб қўйганлигини бартараф этишдадир. Бу йўналишда ҳаракат қилишнинг асосий йўли топилди. Бу йўл ижаранинг, кооперация ва хўжалик ҳисобининг хилма-хил шаклларидан иборат. Лекин бу соҳада бидъатларнинг ҳаммаси ҳали бартараф этилганича йўқ. Журналистлар фақат қишлоқ хўжалиги ва хизмат кўрсатиш соҳасидагина эмас, шу билан бирга саноатда, жумладан, йирик саноатда ҳам ижара муносабатлари иқтисодий турмушнинг социалистик принципларига заррача ҳам зид эмаслигини барча меҳнаткашларга ишонарли қилиб кўрсатиб беришлари лозим. Бу янги шакллар одамларни ижтимоий мулк билан бирлаштиради ва уларни реал хўжайинга айлантиради. Ҳозирги вақтда озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш, кенг истеъмол молларини кўпайтириш, уй-жой қуришдан кўра муҳимроқ ҳаётий вазифа йўқ. Бу журналистлар ишидаги устун йўналишлар бўлиб қолиши лозим.

Сўнгра В. А. Медведев миллатлараро муносабатлар муаммолари тўғрисида гапирди. Бу мавзуда марказий матбуотда босилаётган материаллар ҳамиша ҳам етарли даражада чуқур, ҳар томонлама пухта ўйланган ва диалектик тусда бўлмаяпти. Улар баъзан унча жўн бўлмаган жараёнлар ҳақида ғоят қувончли, юзаки тасаввурлар ҳосил қилмоқда. Бундай материаллар жамоатчилик фикрини чалғитади.

Бу соҳа оммавий ахборот воситаларидан доимий эътибор беришни талаб қилади. Ўткир муаммолардан кўз юммаслик керак. Уларни ҳал қилишга ёрдамлашиш лозим. Бу ўринда ҳамма нарсани — умуман мамлакатимиз ва ҳар бир республика тараққиётининг ҳозирги даражасини ҳам, одамларнинг миллий ўзлигини англашини ҳам, жамоатчилик фикрини ҳам ҳисобга олиш муҳимдир. Бунда партиянинг ленинча миллий сиёсат принципларини, бутун кўп миллатли давлат манфаатларини, СССР халқлари қардошлик иттифоқини мустаҳкамлашни унутмаслик лозим.

В. А. Медведев партия ички демократиясини ва идеология ишларини янада чуқурлаштиришни ва ошкораликни кенгайтиришни қайта қуришнинг улкан ютуғи деб таърифлади. Бу қайта қуришнинг шундай воситаларики, улар туфайли мамлакатдаги психологик вазиятни тубдан ўзгартиришга муваффақ бўлинди. Шу билан бирга бу қудратли воситалардан моҳирлик билан фойдаланиш лозим. Ошкоралик қайта қуришга, социализмнинг негизларини мустаҳкамлашга мумкин қадар кўпроқ фойда етказиши керак.

Биз ҳуқуқий давлатни барпо этиш йўлидан бормоқдамиз, бу йўлда қадамлар қўймоқдамиз. Чамаси, бу оммавий ахборот воситалари ишига ҳам тааллуқли бўлиши керак. Ҳозир матбуот тўғрисидаги Қонун лойиҳаси тайёрланди. Бироқ оммавий ахборот воситалари раҳбарларининг юксак партиявий масъулияти ҳамда уларнинг фаол гражданлик позицияси энг асосий масаладир.

Сўнгра сўзга чиққан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Лукьянов СССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида, СССР халқ депутатлари сайлови ҳақида Қонун лойиҳалари муҳокамаси қандай бораётганлиги хусусида ахборот берди. СССР Олий Совети Президиумига гражданлар, коллективлар, жамоат ташкилотлари ва маҳаллий Советлардан фикр-мулоҳазалар баён қилинган 80 мингдан ортиқ хат келди. Уларнинг кўп қисмини умумхалқ муҳокамасига қўйилган лойиҳаларга ижобий баҳо берувчи хатлар ташкил этади. Шу билан бирга бир қанча масалалар қизғин баҳсларни келтириб чиқармоқда, уларни янада чуқурроқ тушунтириш талаб қилинади.

А. И. Лукьянов Конституцияга ўзгартишлар киритиш ва сайлов тўғрисидаги Қонун билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилишда матбуотнинг ғоят муҳим ролини таъкидлади. Газеталарнинг саҳифаларида, телевидение ва радиоэшиттиришларида бир томонлама мулоҳазалар акс этиб қолмасдан, балки турли фикрлар баён қилиниши муҳимдир. Биз сўнгги уч йил ичида таркиб топган яхши анъанани давом эттириб, ошкоралик, танқид ва одамлар ташаббускорлигини ривожлантириш йўлидан олға боришимиз керак.

Пировардида оммавий ахборот воситалари раҳбарлари партия ва мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётида бўладиган воқеалар тўғрисида хабардор қилиндилар.

(ТАСС).

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг фармони

ЎРТОҚ М. А. ҒОЙИБОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР НАШРИЁТ, ПОЛИГРАФИЯ ВА КИТОБ САВДОСИ ИШЛАРИ ДАВЛАТ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми **қарор қилади:**

Ўртоқ Марат Абдуқаҳҳорович **Ғойибов** Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитетининг раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри, 1988 йил 11 ноябрь.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советида

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Президиуми 9 ноябрь куни планга кўра ўтказилган мажлисда 1988 йил планларининг бажарилишини таъминлаш билан боғлиқ бир қанча масалаларни кўриб чиқди. Республика саноатининг шу йил ўн ойи мобайнидаги иш натижалари муҳокама қилинди, қора ва рангли металлар парчаларини топшириш юзасидан икки ойлик ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилинди. Идора қилувчи органларнинг Ўзбекбирлашув, «Узсбербанк» ва Тошкент область ижроия комитети фаолиятининг айрим асосий йўналишлари бўйича илгари қабул қилган қарорлари қандай бажарилаётгани тўғрисида ижрони назорат қилиш тартибида мазкур ташкилотларнинг ҳисоботи тингланди.

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети ва ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг бошқа жойлардан келтирилаётган зотдор моллардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва чорвачиликда наслчилик ишини ташкил этишни яхшилаш юзасидан олиб бораётган ишлари ҳақидаги ҳисоботи талабчанлик билан, батафсил муҳокама қилинди. Президиум аъзолари Озиқ-овқат программасини амалга оширишнинг ана шу муҳим соҳасида ишлар аҳволи аҳолини зарур озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашдаги эҳтиёжларга жавоб бермаяпти, деб якдил хулосани айтдилар.

И. Ҳ. Жўрабеков, Х. И. Исканов, Ш. А. Акмалхонов, бир қанча тармоқ илмий муассасалари раҳбарларининг нутқларида қуйидаги маълумотлар тилга олинди: йўл қўйилган хўжасизлик ва зооветеринария хизматидаги қоида тез-тез бузилиши оқибатида 1983—1988 йилларда олиб келинган моллар орасидан 20 процентга яқин ғунажинлар гўштга топшириб юборилди, бир қисми эса нобуд бўлди. Шу билан бирга ўн биринчи беш йилликда олиб келинган зотдор моллар ва шу даврда олинган насл ҳисобидан сигирлар подасини батамом янгилаш ва уларнинг салмоғини зоотехника нормаларигача етказиш мумкин бўлур эди. Сўнгги етти йил мобайнида ижтимоий секторда уларнинг сони фақат 6 процент ўсди, подадаги сигирлар салмоғи эса бор-йўғи 26 процентни ташкил қилди. Уларнинг кўп қисми кам маҳсулдор сигирлардир, ҳар уч хўжаликнинг бирида соғин сигирдан 2 минг килограммдан камроқ сут олинмоқда.

ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими ва унинг илмий-тадқиқот институтлари ҳозирча чорвачиликдаги наслчилик иши аҳволини тубдан яхшилаш учун илмий-амалий ишни, таъсирчан қайта қуришни таъминламаяптилар. Улар кўраётган тадбирлар хўжаликларнинг эҳтиёжларига жавоб бермаяпти, асосан тор доирадаги, актуаллиги кам бўлган масалаларни ҳал этишга қаратилган бўлиб, зарур самара бермаяпти. Қорамолларнинг янги наслини етиштириш ва жорий этиш топшириқлари суст бажариляпти. Юқумли касалликларга чалинган қорамолни даволашнинг юқори самара берадиган методлари ишлаб чиқилмаган.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Президиуми Х. И. Исканов ва Ш. А. Акмалхонов диққат-эътиборини чорвачиликда наслчилик ишини ташкил этишдаги жиддий камчиликларга қаратди ва улар зиммасига илгари тасдиқланган «Гўшт», «Сут», «Озуқа» тармоқ программаларини рўёбга чиқариш учун амалий тадбирлар кўриш, наслчилик заводлари, хўжаликлари ва фермаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, уларда мустаҳкам озуқа базасини яратиш, зотдор ҳайвонлар етиштириш ва сотишни асосий ишлаб чиқариш йўналиши деб белгилаб, чуқур ихтисослашув ўтказиш вазифасини юклади. Сут ва гўшт етиштириш учун молларнинг жаҳон стандартларига мос келадиган янги зотларини етиштириш, шунингдек, маълумотларнинг таъсирчан генетик банкини ташкил этиш, хўжаликлар билан биргаликда ҳайвонларни юқумли касалликлар ва бошқа касалликлардан асраш учун профилактика ишларини кучайтиришни илмий-тадқиқот ишларининг асосий мавзулари деб ҳисоблаш таклиф этилди.

Мажлисда Қашқадарё область ижроия комитетининг областдаги совет ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг жиноятчиликка қарши ва қонун бузилишининг олдини олиш учун курашни кучайтириш соҳасидаги ташкилотчилик иши тўғрисидаги ҳисоботи тингланди. Область ижроия комитети раисининг биринчи ўринбосари У. Х. Нуруллаев ва область ички ишлар бошқармаси бошлиғи вазифасини ижро этувчи Р. Г. Фахрутдинов қилинаётган ишлар ҳақида Президиумга ахборот берар эканлар, жиноятчиликнинг, шу жумладан, оғир жиноятчиликнинг ўсиш сабабларини аниқ-равшан тушунтириб бера олмадилар, балоғатга етмаганлар орасида ҳуқуқ бузишларнинг кўпайиб бораётганлиги тенденцияси, гиёҳвандлар ва алкоголизм касалига чалинган кишилар сони кўпайиб бораётганлигининг сабабларини, хотин-қизлар ўзларини-ўзлари ёқиб юбориш ҳоллари тўхтамаётганлиги сабабларини конкрет таҳлил этиб бера олмадилар.

Социалистик мулкни асрашни таъминлаш областдаги ўткир ва ҳал бўлмаган масалалардан бири бўлиб қолмоқда. Агросаноат комплекси, давлат ва кооператив савдоси системаларида, қурилиш, енгил, озиқ-овқат ва гўшт-сут саноати корхоналарида иш қониқарсиз ташкил этилган. Кўпчилик корхоналар ва ташкилотларда халқ мулкини асрашда зарур тартиб ўрнатилмаган, ҳисоб-китоб ва ҳисобот ўз ҳолига ташлаб қўйилган, ташмачиларга қарши қатъий кураш олиб борилмаяпти, бу борада раҳбарларнинг масъулияти суст. Баъзан уларнинг ўзи ҳам жиноят содир этиш йўлига тушмоқдалар.

Масалани муҳокама қилишда иштирок этган Президиум аъзолари А. Р. Отажонов, И. И. Искандаров, А. С. Ефимов, Т. Я. Шарипов, шунингдек, республика прокурори Д. А. Усатов, ички ишлар министри У. Раҳимов халқ депутатлари кўпгина шаҳар ва районлар Советлари ижроия комитетлари, областдаги ички ишлар ва юстиция органлари ҳали салбий ҳодисаларга қарши курашда ягона фронтни таъминламаяпти, улар бажараётган иш эса кўпинча интизомий, маъмурий ҳамда жиноий ҳуқуқий тадбирларни қўлланишдан иборат бўлиб қоляпти, деб якдил фикрни билдирдилар. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимлари билан учрашув чоғида Чироқчи районининг аҳолиси шундай орган раҳбарларига ишончсизлик билдиргани, ўз хизмат мавқеини суиистеъмол қилаётган, ҳуқуқ-тартибот посбони бўлишдек юксак номни оқламаётган шахсларга нисбатан қаттиқ чоралар кўрилишини талаб қилганлиги хусусидаги фактлар тилга олинди.

Ҳуқуқ бузилишининг ўсишига таъсир этаётган сабаблар орасида меҳнат коллективларининг, кенг жамоатчиликнинг кучига таянилмаётганлиги, таъсирчан ҳуқуқий пропагандани ташкил этишдаги ошкораликнинг роли камайиб кетганлиги айтиб ўтилди.

Қабул қилинган қарорда область ижроия комитети (А. Г. Кадин, У. Х. Нуруллаев) диққат-эътибори жиноятчиликка қарши ва ҳуқуқ бузилишининг олдини олиш учун курашда ташкилотчилик ишидаги жиддий нуқсонларга қаратилди. XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг давлат ва жамоат ҳаётининг ҳуқуқий негизларини доимий мустаҳкамлаб бориш тўғрисидаги йўл-йўриқларига мувофиқ тарзда ҳамма жойда социалистик қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни таъминлашга қаратилган қўшимча самарали тадбирлар ишлаб чиқиш ва амалга ошириш ҳам топширилди. Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлигига, Ўзбекистон ССР Юстиция министрлигига ўзларига бўйсунувчи маъмурий органлар фаолиятидаги мавжуд камчиликларни бартараф этиш, бу органларга раҳбарликни яхшилаш, ўз сафларининг покизалигига қаттиқ риоя қилиш устидан назоратни кучайтириш, топширилган иш учун кадрларнинг шахсий жавобгарлигини ошириш таклиф этилди.

«АСР КАСАЛЛИГИ» ХУСУСИДА КОНСИЛИУМ

10 ноябрь куни Тошкентда кардиологлар Бутуниттифоқ илмий жамияти правлениесининг пленуми бўлиб ўтди. Пленумда мамлакат марказий муассасаларидан, қардош республикалардан келган кардиология соҳасидаги таниқли олимлар, амалиётчи врач-мутахассислар, соғлиқни сақлаш ташкилотчилари қатнашдилар. Юрак ишемия ҳасталиги: унинг келиб чиқиши, диагностикаси, уни даволаш ва олдини олиш билан боғлиқ долзарб илмий ва клиник жиҳатлар кўриб чиқилди.

Кардиологлар Бутуниттифоқ илмий жамияти правлениесининг пленуми Ўзбекистон пойтахтида республика кардиологларининг иккинчи съезди очилиши арафасида ўтказилди. Ўзбекистон илмий медицина муассасалари, кардиология клиникалари олиб бораётган чуқур ва аниқ мақсадни кўзловчи ишлар таъкидлаб ўтилди. Бу ташкилотлар «Аср касаллиги»га қарши самарали курашиш йўлларини сабот билан изламоқдалар.

(ЎзТАГ).

XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорлари — ҳаётга!

СОЦИАЛ СИЁСАТНИНГ ЭНГ МУҲИМ ВАЗИФАСИ

Республикада соғлиқни сақлаш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш программасини амалга ошириш, экология вазиятини яхшилаш — социал сиёсатнинг энг муҳим вазифасидир

С. У. СУЛТОНОВА,
Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари

Саноат ишлаб чиқаришини жадал ривожлантириш, шаҳарларнинг юксалиши, транспорт воситаларининг кескин кўпайиши, қишлоқ хўжалигини индустрлаш ва химиялаш шароитида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, экология вазиятини яхшилаш энг муҳим умумдавлат вазифаларидан бири бўлиб қолди, бу вазифанинг ҳал этилиши одамларнинг сиҳат-саломатлигини муҳофаза қилиш, уларнинг фаровонлиги муттасил ошиб боришини таъминлаш билан узвий боғлиқдир.

Олдинги йилларда республикада амалга оширилган табиатни муҳофаза қилиш тадбирлари саноат ва қишлоқ хўжалиги тараққиёти суръатларидан анча орқада қолди, бу эса ҳаво ва сувни булғатувчи моддаларнинг чиқариб ташланиши ҳажми кўпайишига олиб келди, хўжалик фаолиятининг ҳаво, сув ресурслари, тупроқ, ўсимликлар ва ҳайвонот дунёсига салбий таъсирини кучайтирди. Натижада сўнгги 20 йил ичида республиканинг экология ҳолатида катта ўзгариш юз берди. Бу эса сув ресурсларининг жуда камчил бўлишига ҳамда саноат, қишлоқ ва коммунал хўжалиги чиқитлари билан сувнинг булғатилиши даражаси ортишига, бир қанча шаҳарлар ҳавосининг бузилишига олиб келди.

Болалар ўлимининг кўпайиши, айни ишлайдиган ёшида инвалид бўлиб қолиш ҳолларининг кўпайганлиги, меҳнат қобилиятини йўқотиш кўрсаткичларининг ўсиши, киши организмининг иммунологик қаршилик кўрсатиши пасайиб, бунинг оқибатида турли касалликларнинг келиб чиқаётганлиги кўпинча атроф муҳит булғатилганлигининг натижаси эканлиги ҳозир исботланган. Гигиена ходимларининг ҳисоб-китобларига қараганда, соғлиқни сақлашга сарф-харажатларнинг 20 процентгача қисми ҳаво булғатилиши натижасида вужудга келадиган касалликлар билан боғлиқ.

Одамлар саломатлигининг аҳволи пировард натижада меҳнат ресурсларининг сақланишини ва умуман моддий ишлаб чиқариш даражасини белгилаши тасдиқланган.

Соғлиқни сақлашни қайта қуриш муносабати билан республикада «Сиҳат-саломатлик» комплекс программаси (1986—1990 йилларга мўлжалланган медицина, техника, экономика тадбирлари ва ташкилий тадбирларнинг идоралараро комплекси) амалга оширилмоқда, бу программада меҳнат шароитини яхшилаш, сиҳат-саломатликни мустаҳкамлаш, инвалидликнинг олдини олиш, беморлар ва инвалидларни тиббий жиҳатдан даволаш ҳамда социал-меҳнат фаолиятини тиклашга қаратилган тадбирлар кўзда тутилган. Мазкур программада республикада соғлиқни сақлашни яхшилашга қаратилган бошқа тадбирлар билан бир қаторда даволаш-профилактика муассасалари қурилишида саноат корхоналари маблағларидан фойдаланишни анча кенгайтириш кўзда тутилган. Жумладан, 1988—1990 йилларда 26 та медицина-санитария қисми қуриш, олтитасини кенгайтириш, жумладан, Тошкент шаҳрида 2040 ўринли касалхоналар ва бир сменада 3590 кишини қабул қиладиган поликлиникалар қуриш, Самарқанд шаҳрида 1020 ўринли касалхоналар ва 1250 кишини қабул қиладиган поликлиникалар, Андижон шаҳрида — 500 ўринли касалхоналар ва 750 кишини қабул қиладиган поликлиникалар, шунингдек республиканинг бошқа саноати ривожланган зоналарида ҳам касалхоналар ва поликлиникалар қуриш кўзда тутилган.

Кўп профилли ва ихтисослаштирилган медицина муассасалари қурилишини оқилона қўшиб олиб бориш йўли билан соғлиқни сақлашнинг моддий-техника базаси мустаҳкамланмоқда, даволаш ва аҳолига профилактика ёрдами кўрсатиш самарадорлиги ошмоқда. Амбулатория ва санитария муассасалари 1986 йилдаги 2778 тадан 1987 йилда 2827 тага етди. Касалхоналардаги ўринлар сони 232 мингтага етди. Врачлар сони 64,3 минг, ўрта медицина ходимлари 184,6 минг кишига етди.

Сўнгги йилларда медицина хизматининг ихтисослаштирилган турлари тез ривожланмоқда. Ҳозирги вақтда шаҳарларда 42 хил, қишлоқда эса 28 хил медицина ёрдами берилмоқда; консультация-диагностика марказлари, бўлимлари, поликлиникалар шохобчалари кенгаймоқда. Юқори малакали медицина ходимлари ва замонавий медицина аппаратлари ана шу муассасаларга тўпланмоқда.

Аҳолига медицина ёрдами кўрсатишнинг поликлиникалар ва клиникаларда кундузги стационарлар ва уйда стационарлар ташкил этиш каби илғор форма ва методлари кенг оммалашмоқда. Ҳозирги вақтда катталар ва болалар поликлиникалари, хотин-қизлар консультациялари, илмий тадқиқот институтларининг клиникалари базасида салкам 500 ўринли кундузги стационарлар ишлаб турибди. Медицина хизмати кўрсатишнинг мазкур формаси Фарғона, Хоразм, Бухоро областларида ва Тошкент шаҳрида кенг оммалашди.

Республикада юз берган кескин экология вазияти ва бу ерда амалга оширилаётган табиатни муҳофаза қилиш ишлари даражасининг пастлиги атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиатдан оқилона фойдаланишнинг самарали чораларини кўриш заруратини келтириб чиқарди. Шу муносабат билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Совети мазкур масала юзасидан бир қанча муҳим қарорлар қабул қилдилар, бу эса табиатни муҳофаза қилишнинг барча йўналишларида фаолиятни кучайтиришга имкон берди.

Ана шу мақсадлар учун ажратилаётган капитал маблағлар ҳажми кўпайди. Ўн биринчи беш йилликда табиатни муҳофаза қилиш ишларига 376 миллион сўм ажратилган бўлса, ҳозирги беш йилликда 430 миллион сўм ажратилди. Бундан ташқари бошқа манбалар ҳисобида ҳам бу ишга кўп маблағ ажратилмоқда.

Шу беш йилликнинг ўтган давридагина табиатни муҳофаза қилишга 224 миллион сўм капитал маблағ ажратилди. Бир кеча кундузда 302 минг куб метр сувни тозалаш қувватига эга бўлган оқава сувларни тозалаш иншоотлари, бир кеча-кундузда 3,1 миллион куб метр оборот суви билан таъминлайдиган системалар, соатига деярли 3,1 миллион куб метр қувватли чиқаётган газдаги зарарли моддаларни ушлаб қолиб, зарарсизлантирадиган қурилмалар фойдаланишга топширилди.

Контрол қилувчи органлар табиатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунларни бузган шахсларга нисбатан янада қаттиқроқ ва қатъийроқ талаб қўймоқдалар, ҳатто айрим корхоналар, цехлар ва участкаларни тўхтатиб қўйишгача бормоқдалар.

Табиатни муҳофоза қилиш тадбирларини бажармаганлиги учун Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитетининг Тошкент областидаги 11 та каноп заводи, Андижон областидаги ёғ-экстракция заводи, Хўжаобод ва Фарғона консерва заводлари, Қувасой цемент комбинатининг алебастр цехи, Фарғона шаҳридаги «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмасининг 5-цехи ва аммиак ишлаб чиқарадиган цехининг биринчи навбати тўхтатиб қўйилди. Муборак, Денов, Бекобод шаҳарларида канализация қурилишидаги қолоқлик сабабли уй-жой районлари қурилишини пул билан таъминлаш тўхтатиб қўйилди. 1988 йилда ҳавони булғатганлиги учун Самарқанд шаҳридаги «Красний двигатель» заводининг чўян қуйиш цехи, Самарқанд областидаги Самарқанд ва Митан пахта тозалаш заводлари, Қорадарё сувини булғатгани учун Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлигининг Андижон областидаги «Тарандубитель» ишлаб чиқариш бирлашмаси бир неча бор тўхтатиб қўйилди.

Шу йил апрель ойида Тошкент шаҳар санитария-эпидемиология хизмати давлат автомобиль инспекцияси органлари билан биргаликда «Соф ҳаво» операциясини ўтказиш чоғида ортиқча тутун чиқарадиган 2795 автомобилдан фойдаланиш тўхтатиб қўйилди, 1700 нафардан кўпроқ ҳайдовчига жарима солинди. Автокорхоналарда автотранспортдан чиқадиган газнинг заҳарлилик даражасини контрол қилиш кучайтирилди.

Буларнинг ҳаммаси ижобий натижаларга эришишга имкон берди. Шаҳарларда, жумладан, Фарғона, Чирчиқ, Тошкент ва Андижонда ҳаво ҳавзаси булғатилиши даражаси камайди.

Сўнгги тўрт йил ичида Ўзбекистон ССРдаги СССР Гидрометеорология давлат комитети томонидан тузилган ҳавоси энг кўп булғанган СССР шаҳарлари рўйхатига киритилган шаҳарлар сони камайиб, 9 тадан 2 тага тушди. Дарёлар ва сув ҳавзалари анча соф бўлиб қолди, сув тежаб сарфланмоқда. Қишлоқ хўжалигини химиялаш воситаларини қўлланиш ҳажми қисқарди, ДДТ ва бутифос каби ўта заҳарли препаратлардан фойдаланиш тақиқлаб қўйилди. Ўсимликларни ҳимоя қилишнинг биологик усулларидан фойдаланиш кўламлари йилдан-йилга кенгайиб бормоқда.

Ишлаб чиқаришни жойлаштириш структурасида муайян ютуқлар бор. Сўнгги вақтнинг ўзидагина республика Чирчиқдаги «Электрохимпром» ишлаб чиқариш бирлашмасининг кайролактам цехи иккинчи навбати, «Ферғананефтеоргсинтез» ишлаб чиқариш бирлашмасининг сульфонат чўкмалар цехи ва бошқа корхоналар қурилишига тўсқинлик қилди.

Табиатни муҳофаза қилиш ишларини ташкил этиш ва амалга оширишда баъзи ижобий жиҳатлар бўлса ҳам, бироқ бу етарли эмас. Атроф-муҳитнинг булғатилиши даражасининг ортиши 1985 йилда тўхтатилиб, бундан кейин камая бошлаганига қарамай баъзи районлар, шаҳарлар ва саноат зоналарида йўл қўйиш мумкин бўлган даражадан юқорилигича қолмоқда.

Ана шундай шароитда бу мураккаб муаммони ҳал қилишга комплекс ёндашиш, табиатни муҳофаза қилишнинг катта-катта тадбирларини, табиатни муҳофаза қилишнинг территория схемаларини ишлаб чиқишда ва бу ишларни ҳамма жойда планли асосда олиб боришда министрликлар, идоралар, корхоналар ва ташкилотларнинг куч-ғайратларини бирлаштиришга тўғри келди. Буларнинг ҳаммаси Ўзбекистон ССР Олий Совети томонидан маъқулланган ҳамда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети томонидан тасдиқланган 1986—1990 йилларда ва 2000 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон ССРнинг атроф муҳитини муҳофаза қилиш комплекс илмий-техникавий программасида тўла ва ҳар томонлама ифодаланди.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетлари, Тошкент шаҳар ижроия комитети бир қанча район ижроия комитетлари билан биргаликда республика программасига мувофиқ равишда территориал программаларни, министрликлар, идоралар, иттифоққа бўйсунувчи корхоналар эса тармоқ программаларини ишлаб чиқдилар. Давлат табиатни муҳофаза қилиш хизматлари органлари бу программаларнинг бажарилишини мунтазам контрол қилиб турибди.

Программада кўзда тутилган тадбирларнинг амалга оширилишини таҳлил қилиш ўтган даврда умуман бу тадбирлар мўлжалланган ҳажмда ва белгиланган муддатда рўёбга чиқарилганини кўрсатди. Бу эса 1987 йилнинг ўзидагина 1986 йилга нисбатан ифлос оқава сувларни сув ҳавзаларига оқизишни 20,5 миллион куб метр ва ҳавога чиқариб ташланадиган зарарли моддаларни 132 минг тонна камайтиришга имкон берди.

Шу билан бирга Ўзбекистон ССР Қурилиш давлат комитети, республика уй-жой-коммунал хўжалиги министрлиги, Фарғонадаги «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмаси, Қўқон суперфосфат заводи, «Узбексельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси, Ўрта Осиё темир йўли, «Средазтрансстрой», «Теплоэнергопроект» Ўрта Осиё бўлими, Ўзбекистон шаҳар қурилиши илмий-тадқиқот лойиҳалаш институти ҳамда бошқа баъзи министрликлар, идоралар интизомсизлик қилдилар, бунинг натижасида тадбирларнинг бажарилиши барбод этилди ёки барбод бўлиш хавфи остида қолди. Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлиги эса шу вақтга қадар тармоқ программасини ишлаб чиққани йўқ, ҳолбуки, бу министрлик корхоналари атроф-муҳитни булғатишга анчагина «ҳисса» қўшиб келмоқда.

Энг аввало, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш, нефтни қайта ишлаш, химия, микробиология саноати корхоналарида, рангли ва қора металлургия, иссиқлик энергетикаси, бинокорлик материаллари саноати фаолиятида камчиликлар ва ҳал этилмаган масалалар кўп. Улар ишлаб чиқаришнинг технология жараёнларини янгилаш юзасидан тегишли чора-тадбирларни кўрмаяптилар. Чиқинди газлар ва оқава сувларни тозалайдиган маънавий ва жисмоний жиҳатдан эскирган машиналар ҳамда ускуналардан фойдаланиш давом этмоқда. Уларнинг кўпидан самарасиз фойдаланилмоқда, айрим ҳолларда эса бундай ускуналар ва воситаларнинг ўзи ҳам йўқ.

Ана шу мақсадларга ажратилаётган капитал маблағлар етарли эмас, лекин улар ҳам кўпинча ўзлаштирилмай қолмоқда. Табиатни муҳофаза қилиш объектларини қураётган пудратчи ташкилотлар бунга иккинчи даражали иш, деб қарамоқдалар, бунинг оқибатида тозалаш иншоотларини фойдаланишга топшириш йилдан-йилга сурилиб кетмоқда, тадбирлар жуда секин бажарилмоқда. Норматив муддатлари анча ўтиб кетмоқда, ишлар сифатсиз амалга оширилмоқда. Масалан, Каттақўрғон шаҳрида тозалаш иншооти 1976 йилдан буён, Денов шаҳрида эса 1980 йилдан буён қурилмоқда.

Зарафшон дарёсининг қуйи қисмида каналлар ва коллекторларнинг ёнгинасида кўплаб чорвачилик объектлари қурилганлигини ҳамда улар гўнг сақланадиган жойлари ва тозалаш иншоотларисиз фойдаланишга топширилганлигини ижроия комитетлар хўжалик раҳбарларига бевосита йўл қўйиб берганликларининг оқибати деб изоҳлаш мумкин. Бу эса сув сатҳининг интенсив булғанишига ва заҳарланишига олиб келади ҳамда сувни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунларни қўпол равишда бузиш ҳисобланади.

Самарқанд область территориясида дарёларнинг булғаниш муаммоси йил сайин кескинлашмоқда. Самарқанд, Каттақўрғон, Красногвардейск ва бошқа шаҳарлардаги саноат ва коммунал маиший корхоналарнинг ифлосланган оқава сувларини оқизиш деярли камаймаяпти. Дарё водийсида истиқомат қилаётган аҳоли дарё сувини ифлослантирмоқда. У ерда рўзғор чиқитларини олиб кетиш ва утилизация қилиш йўлга қўйилмаган, канализация, шунингдек дарёга оқизиладиган коллектор-зовур суви йўқ. Буларнинг ҳаммаси биринчи навбатда Навоий области аҳоли пунктларида ғоят оғир санитария-эпидемиология вазияти вужудга келишига сабаб бўлмоқда.

Кейинги 20 йил давомида Зарафшон дарёси ва каналларининг булғаниши шунчалик кўпайиб кетдики, дарё ва канал сувларида кўп миқдорда касаллик тарқатувчи микроблар борлиги аниқланмоқда, сувнинг сифати эса физик-химиявий кўрсаткичлар жиҳатидан кескин ёмонлашди, дарё сувининг қаттиқлашуви 5 баравар кўпайди.

Республика ҳукумати Самарқанд ва Навоий область ижроия комитетлари эътиборини вужудга келган аҳволга тоқат қилиб бўлмасликка ва аҳволни нормаллаштириш юзасидан шошилинч амалий чоралар кўриш зарурлигига бир неча бор қаратди. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Президиумининг 1987 йил декабрида бўлиб ўтган мажлисида Навоий область ижроия комитетининг табиатни муҳофаза қилиш соҳасидаги фаолияти махсус кўриб чиқилди. Шу масала юзасидан қабул қилинган қарорда Навоий область ижроия комитетига тегишли топшириқлар берилди. Ана шу қарорда Самарқанд область ижроия комитетининг эътибори Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Зарафшон дарёси булғанишига чек қўйишга доир қарорини бажармаётганлигига қаратилган, республика Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги билан биргаликда ана шу қарорлар бажарилишини таъминлаш топширилган эди.

Фан-техника тараққиёти шароитида республикада саноатнинг ривожи, шаҳарларнинг ўсиши, қишлоқ хўжалигини химиялаштириш билан айни пайтда атроф-муҳит анчагина булғанмоқда. Ўзбекистон ССРда саноат турли тармоқларининг атмосфера ҳавосига заҳарли чиқиндилар чиқарадиган 35 мингта манбаси бўлган 470 тадан ортиқ корхонаси ишлаб турибди. Улардан атиги 55 процентида чанг ва газни ушлаб қоладиган қурилмалар бор. Шаҳарлар ва қишлоқ посёлкаларида жойлашган 175 та саноат объекти санитария жиҳатидан ҳимоя қилувчи зоналарга эга эмас.

Республикада тозаланмай ёки санитария талабларига жавоб бермайдиган даражада тозалангандан кейин дарёлар ва ирригация каналларига ташланадиган хўжалик-рўзғор ва ишлаб чиқариш оқавалари чиқадиган 240 та жой рўйхатга олинди. Олмалиқ кон-металлургия комбинати ҳамда Чирчиқ шаҳридаги Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўта чидамли металлар комбинати, «Электрохимпром», «Навоиазот» ишлаб чиқариш бирлашмалари, Фарғонадаги фуран бирикмалари химия заводи минерал ўғитлар корхонаси сингари ва бошқа йирик корхоналарнинг оқава сувлари билан бирга сув объектларига киши организми учун заҳарли моддалар (оғир металлар, фтор, нитрат ва бошқа моддалар) тушмоқда. Шаҳарлардаги канализация зарур даражада ривожланмаганлиги ва қишлоқ поселкаларида канализациянинг деярли йўқлиги сув ҳавзаларининг ифлосланишига кўмаклашмоқда.

Қишлоқ хўжалигида пестицид ва минерал ўғитлардан иттифоқдаги ўртача даражадан анча кўп фойдаланилаётганлиги натижасида тупроқ, сув манбалари, ўсимликлар ва ҳавонинг ифлосланиши давом этмоқда.

Саноат чорвачилик комплексларида ҳар йили сунъий биологик тозалаш қийин бўлган ва кўп миқдордаги микроблар билан ифлосланган кўплаб оқавалар пайдо бўлмоқда.

Аҳвол республикадаги мавжуд бир қатор табиий — иқлим, антропоген ва социал-гигиена хусусиятлари билан яна ҳам мураккаблашмоқда.

Масалан, Орол денгизининг қуриши ва унинг атрофи даштга айланиши Қорақалпоғистон АССР аҳолиси турмушининг санитария шароитига тобора нохуш таъсир қилмоқда; Фарғона водийси ва Тошкент областининг кўпгина шаҳарларида атмосферага чиқарилган чиқитларни тарқатиб юбориш учун ноқулай метеорологик шароит мавжуд. Аҳоли зич яшайдиган районлардан ўтадиган ривожланган ирригация тармоғи аҳолининг ифлос сувдан фойдаланишига «кўмаклашмоқда». Республика дарёларида сувнинг мунтазам кам бўлиши аҳолининг сувдан фойдаланиш санитария шароитига ёмон таъсир кўрсатмоқда.

Жазирама ёзнинг узоқ бўлиши, аҳоли истиқомат қиладиган территорияларни санитария жиҳатдан тозалаш ташкилий йўлга қўйилмаганлиги пашшанинг кўпайишига олиб келмоқда. Иссиқ пайтда сабзавот-полиз маҳсулотларини ва мева-чеваларни кўплаб истеъмол қилиш, айниқса уларда нитратнинг ортиқ даражада бўлиши анчагина ошқозон-ичак касалликларини келтириб чиқармоқда ва ичак инфекциялари пайдо бўлишига кўмаклашмоқда. Шаҳар аҳолисининг салкам 80 проценти ва қишлоқ аҳолисининг 50 проценти марказлаштирилган тарздаги сув таъминотидан фойдаланмоқда.

Қишлоқ районларида интенсив тарзда химиялаштирилаётган пахтазорларга бевосита яқин ерда жойлашган кўплаб кичик-кичик поселкалар ҳамон бор.

Автомобиль хўжаликлари ва Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги давлат автомобиль инспекцияси раҳбарлари контрол қилиб турмаётганликлари сабабли автомобиль транспорти шаҳарлар ва аҳоли пунктларида атмосфера ҳавоси булғанишининг тобора интенсив манбаи бўлиб қолмоқда. Автомобиль транспорти улушига ҳаво ҳавзаси чиқарилаётган чиқитлар умумий ҳажмининг 65 процентдан кўпроғи тўғри келмоқда.

Атроф-муҳитнинг ифлосланиши жамиятнинг ривожига тобора кучли таъсир кўрсатмоқда, халқ хўжалиги ишлаб чиқариш ресурслари барча турларининг самараси пасайишига сабаб бўлмоқда, ноишлаб чиқариш соҳасини ривожлантиришга сарфланаётган маблағларнинг социал самарасини камайтирмоқда, одамлар саломатлигига салбий таъсир қилмоқда.

Тахминий ҳисоб-китобларга кўра, вақтинча меҳнатга яроқли бўлмаганлик сабабли республика миллий даромади кўраётган зарар йилига 250-260 миллион сўмни ташкил этмоқда, фақат атмосфера булғаниши туфайлигина халқ хўжалигига ҳар йили етказилаётган иқтисодий зарар салкам 650 миллион сўмдан иборат бўлмоқда. Сув ресурслари ва тупроқнинг ифлосланиши туфайли кўрилаётган зарар ҳам шундан кам эмас.

Шу туфайли атроф муҳитни муҳофаза қилишга сарфланаётган харажатларга социал самарадорликка қарабгина эмас, шу билан бирга улар бераётган иқтисодий самара нуқтаи назаридан ҳам баҳо бериш керак.

Республикадаги атроф муҳитни муҳофаза қилиш узоқ муддатли программасида кенг тадбирлар комплекси белгиланди. Ана шу тадбирларнинг бажарилиши 1995 йилдаёқ ифлосланган оқава сувларни сув ҳавзаларига оқизишни бутунлай тўхтатиш, атмосферага заҳарли чиқитлар чиқаришни кескин камайтириш ва ҳамма жойда уларнинг ҳажмини белгиланган нормативларга етказиш, ҳосилдор ерларнинг катта-катта майдонларини сув, шамол эрозиясидан ва бошқа жараёнлардан сақлаш имконини беради. Бу эса Ўзбекистоннинг ўсимлик ва ҳайвонот дунёсига қулай таъсир кўрсатади.

Мазкур программани ишлаб чиқиш чоғида Ўзбекистон мамлакатнинг алоҳида регионига кириши ҳисобга олинди. Мазкур регион табиий-иқлим хусусиятлари ва аҳоли турмушининг социал-маиший шароитлари билан, саноат комплекси ривожланганлиги, суғориладиган деҳқончилик районларида қишлоқ хўжалиги кенг кўламда химиялаштирилганлиги ва мелиорациялашганлиги билан ажралиб туради. Шундай шароитда атроф-муҳитга актив антропоген таъсир ва атроф-муҳит элементларининг (ҳаво, сув, тупроқ) турлича ифлосланиши кузатилмоқда. Ўз навбатида атроф муҳитнинг химиявий, физик ва биологик омиллари комплексининг инсонга таъсири кучаймоқда, кейинги йилларда ичак инфекциялари кескин кўпайганлиги, аҳолининг юқумли бўлмаган ўзига хос касалликларга чалиниши аянчли тарзда ортганлиги қайд этилди. Аҳоли истиқомат жойларининг санитария жиҳатидан зарур даражада ободонлаштирилмаганлиги, сув таъминоти ва канализация етарли даражада эмаслиги республиканинг бир қанча территорияларида (айниқса Орол бўйида) сувсизлик ва даштга айланиш жараёнлари аҳволни яна ҳам мураккаблаштирмоқда.

Программада муаммони комплекс ҳал этиш: атроф муҳитнинг ва унинг хусусиятини белгилаб берувчи регламентларнинг норматив-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш, экологик жиҳатдан хавфсиз технология жараёнларини биринчи навбатда жорий этиш; санитария-техник қурилмалар ишининг самарадорлигини ошириш; ўсимликларни ҳимоя қилишнинг кенг методлари ва усулларини жорий этиш; санитария жиҳатидан муҳофаза қилиниши керак бўлган зоналарни аниқлаш ва заҳарли чиқитларни уй-жой территорияларидан ташқарига олиб кетиш; атроф-муҳитнинг ҳолати устидан давлат назоратини кучайтириш; табиатни муҳофаза қилиш қонунларини бузувчиларга нисбатан таъсир чораларини зўрайтириш; аҳолини экология ва гигиена таълими юзасидан ишларни яхшилаш кўзда тутилган.

Аҳолини йил бўйи ишлайдиган қисқа муддатли дам олиш базалари, шу жумладан дам олиш уйлари, пансионатлар, мотеллар, кемпинглар билан таъминлаш; турар жой ва дарёлар атрофи территорияларини мумкин қадар кўкаламзорлаштириш; шаҳарларнинг микрорайонларида, алоҳида уй-жой биноларини, жамоат ва шифохона биноларини планлаштиришни яхшилаш, кондиционерлаш, иситиш, вентиляция, шунингдек шовқиндан муҳофаза қилишнинг оқилона системалари ёрдамида уларда мақбул микроиқлим шароитини вужудга келтириш ҳам ҳисобга олинган.

Атроф-муҳитни ифлосланишдан ҳимоя қилиш билан боғлиқ лойиҳа-қидирув ва тажриба-конструкторлик ишларини кенгайтириш; аҳоли орасида хавфли ва касаллик олди ҳолатидаги группаларни аниқлаш учун фундаментал медицина-биологик ва гигиенага оид тадқиқотларни янада ривожлантириш, атроф-муҳит омилларининг инсон организмига амалдаги ва энг кўп йўл қўйиш мумкин бўлган даражадаги таъсирини аниқлаш, профилактика ва соғломлаштириш тадбирларини ишлаб чиқиш белгиланди. Соғломлаштириш тадбирларини планлаштириш ва амалга ошириш, уларнинг бажарилишини контрол қилиш, раҳбарлар, меҳнат коллективлари ва бутун аҳолининг мазкур тадбирларга муносабати масалаларидаги туб ўзгариш табиатни муҳофаза қилиш уни тубдан қайта қуришнинг бошқа бир муҳим ўзига хос хусусияти бўлиб қолиши керак.

Хўжалик ҳисобини жорий этиш шароитида табиатни муҳофаза қилиш фаолиятини бошқаришнинг маъмурий методларидан асосан иқтисодий методларга қатъиян ўтилади. Иш шундай йўлга қўйиладики, корхоналар ишининг пировард натижалари амалга оширилаётган табиатни муҳофаза қилиш тадбирларининг самарадорлиги билан мустаҳкам боғлиқ қилиб қўйилди, ҳар бир меҳнат коллективи ва ҳар бир киши табиатни муҳофаза қилиш ва санитария қонунларига риоя қилишдан манфаатдор бўлади. Шундай шароитда санитария маорифининг аҳамияти кескин ошади, чунончи район аҳолисининг ҳар бири ишлаб чиқариш шароитида у қандай хавф-хатарга дуч келиши, шунингдек у ишлаб турган корхона атроф-муҳитга ва яқин атрофда яшовчи аҳолига қандай зарар етказиши мумкинлигини яхши тасаввур қила олиши керак.

Эълон қилинаётган мақоладан мақсад — жамоатчиликнинг, министрликлар, идоралар, саноат корхоналари, қурилишлар, қишлоқ хўжалиги раҳбарларининг диққат-эътиборини атроф табиий муҳитини муҳофаза қилиш проблемасига, республикада қулай экология вазиятини вужудга келтиришга жалб қилишдан иборат.

Мақола газета саҳифаларида кенг кўламдаги мулоқотни давом эттиришни кўзда тутади.

Сирдарё: план бажарилди, навбат — мажбуриятга

ҲОСИЛ-88

Айни кунларда республикамизнинг улкан хирмони учун кураш қизғин паллага кирди. Хўжаликлар, районлар, ҳатто областлар изма-из йиллик маррани муваффақиятли эгалладилар. Бу ишда дала гвардиячилари — механизаторлар билан елкама-елка ишлаётган чевар теримчиларнинг ҳам ҳиссаси катта. Улар ўзларининг кундалик зарбдор меҳнатлари билан республикамизнинг ҳам зафар маррасини тобора яқинлаштирдилар.

Ана шундай чевар теримчиларнинг бири — Маҳбубахон Қурбонова. У Сирдарё область Пахтакор районидаги «Пахтакор» совхозида барчага намуна. Маҳбуба ишлаётган бригада коллективи ҳозир мажбурият ҳисобига «оқ олтин» топширмоқда.

Суратда: мусобақа илғори Маҳбубахон Қурбонова.

У. ҚУШВОҚОВ фотоси.

Пудрат қўл келди

Пудрат усулига ўтиб ишлаш ҳақидаги таклиф бригаданинг барча аъзоларига маъқул тушди. Биз совхоз маъмурияти билан шартнома тузиб, 160 гектар майдонда деҳқончилик қилдик. Бригаданинг ҳар бир аъзосида прогрессив усулнинг пахтакор учун нақадар қулай эканлигини ҳис эттира олганлигимиз, дала ишларини сифатли, вақтида бажаришимизга асос бўлди. Муҳими, бригадамиз аъзолари экинзорга ўз томорқасига меҳр қўйгандек муносабатда бўлдилар.

Шартномага биноан биз ҳар гектар ер ҳисобига 26,5 центнердан, жами 424 тонна «оқ олтин» етиштиришимиз керак эди. Тадбиркорлик билан қилинган меҳнат ўз самарасини берди. Йиллик планни районимизда биринчилар қатори уддаладик. Тезда мажбуриятимиз ҳам бажарилди. Ҳосилдорликни 30 центнердан оширишга муваффақ бўлдик. Ҳозиргача давлат қабул пунктларига топширган пахта хирмонимиз 500 тоннага яқинлашиб қолди. Ҳосилнинг асосий қисмини техника ёрдамида йиғиштириб олганимиз, даладаги ишни асосан техника зиммасига юклаганимиз ортиқча сарф-харажатларга чек қўйди. Демоқчиманки, бу йил арзон, сифатли хом ашё етиштирдик. Бунинг асосий манбаи — дала ишчиларининг ўз вазифаларига масъулият билан ёндашаётганликларидадир.

Эндиликда ижара пудрати асосида меҳнат қилиш ҳақида ўйлаяпмиз. Менимча бу усул деҳқонларимизнинг ерга бўлган муносабатини тубдан ўзгартиришга асос бўлади. Йиллар давомида унга нисбатан ҳукм сурган тўраларча муносабатга чек қўяди.

Д. УМИРОВ,

Ворошилов районидаги «Социализм» совхози бригада бошлиғи.

Имтиҳондан ўтишди

Қосим Раҳимов номли совхоз заршунослари бу йил етиштирилган пахта ҳосилини четдан ёрдамчи олмай, ўз кучлари билан териб олишди.

Бу йилги ютуқлар салмоғи яхши. Мавжуд 3510 гектар майдоннинг ҳар гектаридан салкам 28 центнердан хом ашё йиғиштириб олинди. Ҳосилнинг 95 фоизи машиналарда терилди. 100 та терим агрегатлари кучидан унумли фойдаланилди. Теримга қишлоқ аҳолиси шартнома асосида жалб этилди. 400 оила билан шартнома имзоланиб, уларнинг ҳар бири мавсум давомида кунига ўртача 70—80 килограммдан ошириб пахта теришди. Ҳар килограмм пахта учун 15 тийиндан ҳақ тўланди. Юқори натижага эришган механизаторлар қўшимча 30 сўмгача мукофотланди. Мавсум давомида 80 тоннадан ошириб пахта терган дала суворийлари 300 сўмгача мукофот олишди.

Бобоқул Мамаев, Искандар Рўзиев, Жўравой Исомиддинов, Мавлуда Солиева, Жўра Тўраев сингари дарғаларнинг ҳар бири 150—180 тоннадан ошириб пахта теришди. Мавжуд 14 та комплекс йиғим-терим транспорт отрядининг ҳар бирига 10—15 тадан экипажлар бириктириб қўйилди. Уларнинг таркибида ҳосилни йиғиб-териб олиш, терим техникасига хизмат кўрсатиш ва маиший хизмат уюштириш каби звенолар бўлди. Шунингдек, 4 та кўчма устахона агрегатларга даланинг ўзида техника хизмати кўрсатиб турди.

Йиғим-терим айни қизғин пайтларда кунлик ўсиш 5,5-6 процентга чиққан дамлар бўлди. Техника шарофати билан Собир Ирисов, Саддриддин Саманов, Пўлат Турдиалиев, Ҳуониддин Исмоилов, Расул Йўлдошев, Ҳамза Суюнов бошлиқ звенолар план икки иш кунида бажарилишини таъминлади. Абдумажид Қоржонов бошлиқ бригада коллективи районда маррага биринчи бўлиб етиб, 207 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнердан ошириб хирмон кўтарди.

Буларнинг ҳаммаси совхознинг хўжаликлараро мусобақада ғолиб чиқишига ва район кўчма Қизил байроғини қўлга киритишига имкон берди. Қабул пунктларига етказиб берилган «оқ олтин»нинг асосий қисми биринчи ва иккинчи сортларга сотилди ёки Ватан хазинасига 9 минг 600 тоннадан зиёд қимматбаҳо саноат хом ашёси тушди.

Т. СОЙНАЗАРОВ, Х. АЪЗАМОВ,

Дўстлик райони.

Жўшқин меҳнат самараси

Қайта қуриш жараёнининг масъулияти деҳқонни унумли меҳнат қилишга, тадбиркорлик кўрсатишга даъват этяпти. Муҳими, пахтакорлар ернинг ҳақиқий хўжайини — ўзлари эканини ҳис этиб, эркин меҳнат қила бошладилар.

Ўз хўжалигимиздан мисол. Ўтган йили кузда юқоридан рухсат берилишини кутмасдан шудгорлаш ишларини бошлаб юбордик. Бригадаларимизнинг асосий қисми ер текислаш ишларини ҳам куздаёқ бажариб қўйишди. Совхозимизнинг минг гектар экин майдони гилли, 2 минг гектари эса ўртача ва кучли шўрланган ер. Шунинг учун ҳам чигит оптимал муддатларда экилиб, ғўза парвариши тадбиркорлик билан олиб борилмаса, тўла кўчат ундириб олиш мумкин эмас. Кузги-қишки юмушларнинг пухта, сифатли ўтказилганлиги экиш кампаниясини 7 иш кунида туғаллаш имконини туғдирди. Ишлов даврида техникадан унумли фойдаландик. Бу эса бизни ҳашарчилар ташвишидан қутқазди. Пудрат асосида ишлашга ўтган барча звенова бригадалар ўзларига бириктилган майдонларда самарали меҳнат қилдилар.

Дарвоқе, совхозимизда барча бўлимлар тугатилиб, йириклаштирилган бригадалар ташкил этилганлиги бевосита далада ишлайдиганларнинг сонини кўпайтирди. Раҳбарларни ишчиларга яқинлаштирди. Фақат шунинг эвазига бу йил иш ҳақи фондидан 35 минг сўм тежаб қолиняпти. Бригадаларнинг тўла чек системасига ўтганликлари эса бошқа соҳаларда ҳам иқтисод қилинишига олиб келмоқда. Жумладан уруғлик ва ёнилғи-мойлаш материалларидан тежалган маблағ суммаси ярим йилдаёқ 130 минг сўмни ташкил этди.

Йиғим-терим мавсумига айниқса пухта тайёргарлик кўрдик. Мавжуд 66 та пахта териш машинасини қайта-қайта кўздан кечирдик. Механиқ ҳайдовчилар ўқуви ташкил этилди. Шу боис Сирдарё областида биринчи бўлиб машина теримига тушдик. Долзарб пайтда кунига 6—7 процентдан пахта топширишга эришилди. Натижада, 5 октябрдаёқ йиллик планимизни бажардик. Улуғ Октябрь байрами арафасида эса социалистик мажбуриятни ҳам уддаладик. Ҳозиргача давлат хирмонига етказиб берган пахтамиз 7 минг 20 тоннадан ошиб кетди. Бошқача қилиб айтганда, пландаги 4 миллион 991 минг сўмлик ўрнига 6 миллион 871 минг сўмлик пахта сотдик. Тайёрланган пахтамизнинг 5 минг 100 тоннаси биринчи сортларга қабул қилинди. Рентабеллик фақат бир йилда 13 процентга ошди.

Эътибор қилинг, биринчи бригаданинг Ш. Эшматов етакчилигидаги учинчи звеноси аъзолари 46 гектар майдонда деҳқончилик қилишиб, 130 тонна пахта етиштирдилар. Йил бошидан бери звенодаги ҳар бир оиланинг катта-кичик ҳар бир аъзоси ҳозирча 2 минг сўмдан зиёд даромад қилди. Йил охирида эса бундан ҳам кўп мукофот пули олишади. Бунинг устига йиғим-теримда қатнашган механизаторлар 20—25 иш кунида минг сўмдан 1600 сўмгача қўшимча даромад қилдилар. Шакар Миродилов, Нормамат Ўролов, Меҳри Жўрабоевлар 160—165 тоннадан пахта теришиб, механизаторлар ўртасидаги мусобақа ғолиблари бўлишди. Қувончлиси шундаки, мавсум давомида 66 та «занголри кема»нинг бирортаси панд бермади. Механизаторларимиз ҳатто қўшни хўжаликларга ҳам ёрдамга боришди.

Отақул Каримов, Эсиргап Мусурмонов, Саттор Мардиев, Қобил Сафаровлар бош бўлган звеноларда йиллик план 130 процентдан ошириб адо этилди. Ўнлаб звенолар ҳосилдорликни 30 центнердан оширишга муваффақ бўлдилар. Бу ютуқларда йириклаштирилган бригада бошлиқлари Зокир Яхшибоев, Мавлон Каримов, Райҳон Ҳакимов, Холбуви Рустамоваларнинг меҳнатларини алоҳида таъкидлаш ўринли.

Айни кунларда далага ўғит чиқариш, шудгорлаш каби кузги-қишки юмушларни сифатли амалга оширяпмиз. Келгуси йил ҳосили учун мустақил пойдевор шу кунларда яратилишини совхозимиз ишчи-хизматчилари яхши билишади.

Шакарбой ИСРОИЛОВ,

Пахтакор районидаги Ульянов номли совхоз директори.

ХАЛҚ УЧУН, ХАЛҚ БИЛАН МАСЛАҲАТЛАШИБ

СССР Қонунлари лойиҳалари—умумхалқ муҳокамасида

«СССР Конституцияси (Асосий Қонун)га ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонун ва «СССР халқ депутатларини сайлаш ҳақида»ги Қонун лойиҳалари умумхалқ муҳокамасига қўйилиши В. И. Ленин таълимотининг ёрқин ифодасидир. Доҳиймиз Совет ҳокимиятининг демократизми ва социалистик характери тўғрисида тўхталиб, Советлар бутун меҳнаткаш аҳолининг ёппасига қонун чиқарувчилик функциясини бажаришга ва давлатни бошқаришга аста-секин ўтиш мақсадида қонун чиқарувчи ҳокимиятнинг ва қонунларнинг бажарилишини назорат қилишнинг эмас, балки қонунларни Советларнинг барча аъзолари орқали бевосита амалга оширишни ҳам ўз қўлига олади, деган эди.

В. И. Лениннинг бу таълимоти КПСС XXVII съезди қарорлари ва XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорларида ўз ифодасини топди ва янада ривожлантирилди.

Жамиятимиздаги қайта қуришни амалга оширишнинг ҳозирги босқичдаги энг характерли белгиси шундан иборатки, миллионлаб совет кишилари актив гражданлик позициясига ўтмоқдалар. Ҳар икки Қонун лойиҳасининг муҳокамага қўйилиши омма активлигининг юксалишида муҳим восита бўлмоқда.

Қонун лойиҳалари XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорлари амалга оширилаётганлигининг ўзига хос ифодасидир. Уларда кўрсатилган ҳуқуқ нормалари революцион қайта қуриш талабларини ва жамиятимизда социалистик демократиянинг чуқурлаштирилиши, ошкораликнинг кенг равишда амалга оширилиши, шунингдек ҳуқуқий давлатнинг барпо этилиши муносабати билан ҳаёт талабларини ўзида акс эттирган.

Ҳаракатдаги жамиятимизнинг Асосий Қонуни нормалари революцион қайта қуриш талабларига жавоб беролмай қолди. Натижада ҳозир аниқланаётган жиддий салбий ҳодисаларга қаршилик қила олмади.

СССР Қонунлари лойиҳаларида СССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилиши ва СССР халқ депутатларини сайлаш ҳақидаги янги Қонун лойиҳаларидаги ҳуқуқий нормалар мамлакатимиздаги ўзгаришларни, турмушимизни демократиялашни ўзида акс эттириб, халқ депутатлари Советларининг функциялари халқнинг тўла ҳокимияти кенгайтирилишига қаратилган. СССР Қонунининг лойиҳасида ҳаракатдаги Конституциянинг бир қанча моддалари кенгайтирилган. Масалан, СССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги Қонун лойиҳасининг 94-моддасида «Халқ депутатлари Советларининг фаолияти масалаларни коллектив бўлиб эркин, амалий муҳокама қилиш ва ҳал этиш ошкоралик, ижро қилувчи ва бошқарувчи органларнинг, Советлар тузадиган бошқа органларнинг Советларга ва аҳолига мунтазам ҳисоб бериб туриши, уларнинг ишига гражданларни кенг кўламда қатнаштириш асосида қурилади.

Халқ депутатлари Советлари ва улар тузадиган органлар жамоатчилик фикрини ҳисобга оладилар, умумдавлат ва маҳаллий аҳамиятга

ДЕМОКРАТИЯ ТАНТАНАСИ

молик энг муҳим масалаларни гражданларнинг муҳокамасига қўядилар, ўз ишлари ва қабул қилинган қарорлар ҳақида гражданларни мунтазам хабардор қилиб турадилар», деб кўрсатилган. «СССР халқ депутатларини сайлаш ҳақида»ги Қонун лойиҳасига асосан СССР халқ депутатларини сайлаш бир мандатли сайлов округлари бўйича умумий, тенг ва тўғридан-тўғри сайлов ҳуқуқи асосида, яширин овоз бериш йўли билан ўтказилади. Бундан ташқари, СССР Конституциясида белгилаб қўйилган нормалар бўйича СССР халқ депутатларининг учдан бир қисми умумиттифоқ жамоат ташкилотлари — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, касаба союзлари, кооператив ташкилотлар, Бутуниттифоқ Ленинчи Коммунистик Ёшлар союзи, хотин-қизлар, уруш ва меҳнат ветеранлари, илмий ходимлар уюшмалари, ижодий союзлар ва қонунда белгиланган тартибда ташкил этилган ҳамда Умумиттифоқ органларига эга бўлган бошқа жамоат ташкилотларидан ҳамда СССР гражданларининг уюшмаларидан сайланади. Жамоат ташкилотларидан халқ депутатлари улар Умумиттифоқ органларининг съездларида, конференцияларида ёки пленумларида сайланади, деб кўрсатилган.

Янги Қонун лойиҳасининг 1-моддасида кўрсатилган бу норма бошқа қатор нормалар каби демократик принципга асосланган бўлиб, халқимизнинг муносиб бўлган вакиллари сайланишига имкон беради.

Халқ муҳокамасига қўйилган СССРнинг Қонун лойиҳаларида социалистик қонунчиликни мустаҳкамлаш, ҳуқуқий давлатни барпо этиш, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари иш фаолиятини қайта қуриш, уни такомиллаштиришга оид ҳуқуқий масалалар ўзининг тўлиқ ифодасини топган. Бундай қонун нормалари одил судлов органларининг халқ орасида обрўсини оширади, судьяларнинг мустақил бўлиши ва совет қонун нормалари турмушга тўғри татбиқ қилиниши, хатоликка йўл қўймасликни таъминлайди.

Қонун лойиҳасида СССР Конституциясининг 152, 153, 155-моддалари янги таҳрирда берилиши одил судлов органларининг иш фаолиятини қайта қуриш талабига мувофиқдир. СССР Конституцияси 152-моддасининг 2-бўлимида «Район (шаҳар) халқ судларининг халқ судьялари тегишли район, шаҳар, шаҳарлардаги район халқ депутатлари Советлари томонидан сайланади», деган нормасини ўзгартириб, **ҳозирги ҳаракатдаги халқнинг бевосита сайлаш тартибини ўзгаришсиз қолдириш мақсадга мувофиқ** бўлади, деб ҳисоблайман. Чунки, халқ суди деярлик кўпчилик ишларни биринчи инстанцияда кўрувчи одил судлов органи бўлиб, халқ билан яқиндан алоқада бўлиши, улар яъни сайловчилари олдида ҳисоб бериб туришлари, ошкоралик, демократия асосида судьяларнинг ишларидаги камчиликларни ўз вақтида бартараф этиш ва қонунчиликни мустаҳкамлашда жуда катта аҳамиятга эгадир. Бундан ташқари, 152-модданинг 4-қисмида «Барча судларнинг судьялари ўн йил муддатга сайланади» деб белгиланиши тўғри бўлиб ҳаёт талабига жавоб беради.

Шу билан бирга «ҳамма судьяларнинг халқ маслаҳатчилари беш йил муддатга сайланади», деб кўрсатилган қисмига ўзгартиш киритиб, халқ судьяларининг халқ маслаҳатчиларини 2,5 йил муддатга сайлаш мақсадга мувофиқдир. Халқ маслаҳатчиларининг сайланиш муддатини қисқартириш халқ вакилларининг одил судлов ишларини амалга оширишда кенг қатнашиши имкониятини беради.

М. ВОСИҚОВА,

Тошкент халқ хўжалиги институти совет ҳуқуқи кафедрасининг мудири, юридик фанлари доктори.

• Хатлардан сатрлар

ТАКЛИФ ҚИЛАМИЗ

● Қарийб қирқ йилдан буён маҳаллий Советларнинг турли бўғинларида депутатликка сайланиб, доимий комиссияларнинг фаолиятида иштирок этиб келаман. Ана шу жараёнда депутатликка сайланган ёшларнинг наказларини бажаришда, президиум йиғилишларига, доимий комиссиялар мажлисларига ва сессияларга материаллар тайёрлашда ташкилотчилик қобилияти ҳамда ҳаёт тажрибаси камлигидан ноқулай аҳволда қолишганини кўп кўрганман. Улар депутатлик ишлари бошқаларга қолиб кетаётганидан азият чекишади. Шунинг учун «СССР халқ депутатларини сайлаш ҳақида»ги Қонун лойиҳаси иккинчи моддасининг иккинчи абзацидаги «СССРнинг 21 ёшга тўлган граждани СССР халқ депутати қилиб сайланиши мумкин» деган жумла ўрнига **«СССРнинг 24 ёшга тўлган, етарли ҳаётий тажрибага эга, ўз коллективида ҳар жиҳатдан бошқаларга ибратли обрў орттирган саводли граждани СССР халқ депутати қилиб сайланиши мумкин»**, деб ёзилишини истардим.

У. ҲАЛИМОВ,

Ўзбекистон районидаги Мингтут қишлоқ Совети депутати, меҳнат ветерани.

* * *

● Киши хизмат вазифасини адо этишдан тортиб жамоатчилик топшириғини бажаришгача ўзида алоҳида масъулият ҳис этмоғи керак. Мен хусусан судьялар ва халқ маслаҳатчилари ана шу масъулиятни чуқур тушунишлари тарафдориман. Шунинг учун ҳам «СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси «Суд ва арбитраж» бобининг 152-моддасидаги «Судьялар ва халқ маслаҳатчилари сайловчилари ёки уларни сайлаган халқ депутатлари Советлари олдида масъулдирлар, уларга ҳисоб берадилар ва қонунда белгиланган тартибда улар томонидан чақириб олинишлари мумкин», деган сатрлардаги «уларга ҳисоб берадилар» сўзларини **«сайловчилар ва халқ депутатлари Советлари олдида йилига икки марта ҳисоб берадилар»** деган сўзлар билан алмаштиришни тавсия этаман.

Г. РАҲМОНҚУЛОВА,

Тўрткўл шаҳар ижроия комитетининг бўлим мудири.

МИЛЛИЙ ИФТИХОР ВА ИНТЕРНАЦИОНАЛ ТУЙҒУ

Кейинги вақтларда миллий маданият, миллий тил, ҳар бир халқнинг қадр-қиммати, тарихи ҳақида кўп гапирилмоқда.

Бунинг сабаблари кўп. Ҳаётимизнинг барча соҳаларида юз берган салбий ҳодисалар, тўпланиб қолган муаммолар орасида миллий муносабатлар ҳам бор. КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Пленуми бу соҳада йиғилиб қолган масалаларни демократик, синфий позициялардан туриб ҳал этиш имконини берди.

Ифтихор ҳис-туйғуси фақат тарихий тушунча эмас. У айни вақтда синфий тушунча ҳамдир. Миллий ифтихор деганда халқнинг, Ватаннинг ички ва ташқи душманларига қарши курашдаги анъаналари, халқ вакилларининг жаҳон маданияти, фан ва техника тараққиётига қўшган ҳиссаси, ўзи яшаётган жамиятнинг янада такомиллаштиришдаги иштироки, бошқа миллатлар, халқларга намуна бўладиган ижобий ҳаракатлари тушунилади.

Миллий ҳис-туйғу адолат принципларини амалда қўлланишда муҳим восита ҳисобланади.

Миллатларнинг ривожланиши, уларнинг маданияти, ахлоқий нормаларининг, эстетик қарашларининг бир-бирига яқинлашуви объектив жараён бўлиб, буларни ҳаётга татбиқ этишда СССРдаги миллатларнинг, халқларнинг хоҳиш ва истакларини ҳисобга олиш, ҳурмат қилиш каби нозик масалаларни тўғри ҳал этиш муҳим эканлиги сезилиб қолди.

Маданиятли ва онгли кишиларга ҳеч қачон миллий ифтихор ёт бўлган эмас. Социализм шароитида ҳам СССРдаги барча миллатлар ўз республикасини, унда яшаётган кишиларни ҳурмат қилади. Шу республикаларнинг иқтисодий ва маданий ютуқлари билан фахрланади, камчиликлари, хатоларидан азият чекади ва уларни тезроқ бартараф қилиш йўлларини ахтаради.

КПСС Марказий Комитетининг 1988 йил февраль Пленумида М. С. Горбачев: «Ҳар бир халқнинг қадр-қиммати, шон-шарафи, маданияти, тили ва тарихи чуқур ҳурмат қилинган, улар ўртасида кенг мулоқотда бўлинган тақдирдагина чинакам интернационализм, халқларнинг чинакам дўстлиги бўлиши мумкин», — деб таъкидлади. Ўз миллати ютуқларини ҳурмат қила олган халқгина бошқалар ютуқларини тан олади ва улардан ўрнак олиб ўз ютуқларини янада мустаҳкамлайди. Бу ҳам миллий ифтихорнинг ажралмас қисми ҳисобланади. Шунинг учун биз А. Пушкин ва Ч. Айтматов, Л. Толстой ва М. Авезов, М. Шолохов ва М. Турсунзода, Р. Гамзатов ва Н. Думбадзелар билан ҳақли равишда фахрланамиз. Улар каби юзлаб фан ва санъат арбоблари ўзбекларнинг маънавий маданиятини ривожлантиришга ҳисса қўшди ва бу жараён узлуксиз давом этади.

Бизда миллий ифтихор ҳислари ҳеч қачон ёт бўлган эмас. Халқимизга хос бўлган миллий ғурур кўп асрлар давомида ижтимоий-психологик туйғу сифатида иқтисодий, ғоявий-сиёсий ва маънавий-ахлоқий ривожланиш таъсирида пайдо бўлган. Меҳнатсеварлик, бошқалар мусибатига шерик бўлишга тайёр туриш ҳисси, фан, маданиятни ривожлантиришга интилиш, бу соҳадаги ютуқларга бошқаларни шерик қилиш, бошқалардаги ютуқларни тан олиб, ундан ҳаёт заруриятлари учун фойдаланиш ота-боболаримиздан қолган катта маънавий мерос ҳисобланади.

Баъзан миллий ғурур таъсирида нотўғри тушунчаларга эга бўладиган кишилар учрайди. Бундай кишилар миллий ифтихор бўла оладиган объектларга тарихий, синфий ёндашмайдилар. Натижада асоссиз равишда бир миллатнинг бошқа миллатдан юқори қўйиш ҳоллари юз бера бошлайди. Миллий ифтихор деб танланадиган объектлар ижтимоий ва умумийдир. Кўп миллатли мамлакатимиз беқиёс тараққиётини ана шу покиза ҳис белгилайди.

Улуғ Октябрь ғалабаси натижасида меҳнаткаш омманинг миллий ифтихори пайдо бўлди ва бу барча миллат вакилларини бир ёқадан бош чиқариб, социалистик тузумнинг душманларига қарши курашда бирлаштирди. Советлар мамлакати турли халқларнинг миллий ифтихорига айланди. Ҳар бир халқнинг миллий ифтихори социалистик мазмун билан бойиди. Социализм шароитида миллий ифтихор совет жамияти ифтихорининг таркибий қисмига айланиб қолди.

Совет ифтихори мазмуни жиҳатдан кўп қирралидир. У барча совет гражданларининг бир-бири билан боғланган ҳис-туйғуларини ўз ичига олади. Совет кишисининг ифтихори янги жамият қуришда намоён бўлади ва инсонпарварлик характери тобора шаклланади. Тошкентда бўлган табиий офат — зилзила оқибатларини тугатишда шу инсонпарварлик ҳал қилувчи роль ўйнади. Одамларнинг ифтихори, ҳис-туйғуси ижтимоий турмушнинг инъикоси ҳисобланади. Шу сабабли интернационализм, дўстликни мустаҳкамлаш умумсовет ифтихори ва ҳис-туйғусини шакллантиришда мамлакатда ҳукмрон бўлган идеология катта роль ўйнайди.

Ватанпарварлик, совет ифтихори бир-бири билан узвий боғланган, аммо бир тушунча эмас. Уларнинг тарихан келиб чиқиши ҳар хил. Ватанпарварлик туйғуси узоқ тарихий тараққиёт натижасида пайдо бўлган, умумсовет ифтихори эса социализм қурилиши йилларида шаклланди. Ватанпарварлик ижтимоий-сиёсий туйғу сифатида Ватанга тарихий муносабатни ифодалайди. Совет ифтихори — социализм қўлга киритган ютуқларни ифодалайдиган янги ижтимоий-психологик туйғудир.

Ҳар бир совет кишиси ўз миллатининг анъаналари, маданий мероси ва айни замондаги ғалабалари билан фахрланади. Бироқ социализм шароитида одамлар фақат ўз халқига бўлган ҳис-туйғуси билан чекланиб қолмайди. Бутун мамлакатимиз биргаликда қўлга киритаётган муваффақиятлар билан фахрланади. Ана шундай кишиларгина ўз миллати ютуқларининг мазмунига тўғри тушунган ҳолда бошқа миллатларнинг муваффақиятларини ҳурмат қила олади.

Умумсовет ифтихори совет халқининг моддий ва маънавий бирлиги асосида шаклланади. Бунда миллийлик билан интернационализм қўшилиб кетади.

Умумсовет ифтихорида синфий йўналиш аниқ ифодаланган бўлади. Бунда ишчилар синфининг қадриятлари сингдирилган. Социализм шароитида ифтихорни ифодалашда ишчилар синфининг яратувчилик фаолияти ҳал қилувчи роль ўйнайди. Чунки ишчилар синфи жамиятнинг энг илғор, ҳаракатчан кучи ҳисобланади. Ҳар қандай миллатнинг социалистик жамиятда тутган ўрни, бойликларнинг яратилишидаги ҳиссаси шу миллат етиштириб берган ишчилар синфининг сони ва сифатига боғлиқ. Ҳар миллат ўзининг новаторлари ва ҳар томонлама етук кишилари билан фахрланади.

Очиғини айтиш керак, халқимиз кўп соҳалар бўйича малакали кадрлар етиштириб берди. Бироқ республика саноати, қурилиши ва транспортида ишлаётган ўзбекларнинг сони ниҳоятда кам. Йигитларимизнинг кўпчилиги савдо билан банд, катта қисми омбор ишлари билан шуғулланади. Илмий-техник революциянинг йўналишини белгилаб берадиган соҳалардаги ишчилар орасида маҳаллий халқ вакиллари 10 процентни ҳам ташкил қилмайди.

Миллий ифтихор орзулар билан бунёдга келмайди. «Биз ҳаммадан устунмиз» деган демагогик мулоҳазалар билан мустаҳкамланмайди. Ҳар бир даврнинг ифтихорини шакллантирадиган фаолият йўналишлари бўлади. Миллатнинг илғор кишилари шу йўналишлар моҳиятини, диалектикасини халқига етказиши лозим. Бу уларнинг ўз халқи олдидаги фарзандлик бурчи ҳисобланади.

Демак, миллий ва умумсовет ифтихорини уйғунлаштириш ва шакллантириш қайта қуриш шароитида муҳим вазифалардан ҳисобланади. Бу вазифаларни изчил амалга ошириш учун уни совет кишилари эътиқодига ва ахлоқ нормасига айлантирадиган тарбия системасига таяниш керак. Умумсовет ифтихори коммунистик тарбиянинг бошқа йўналишлари билан қўшиб олиб борилгандагина яхши самарага эришиш мумкин. Илмий дунёқараш, сиёсий онглилик, меҳнат тарбияси КПСС Программасида акс эттирилган ахлоқ нормалари, интернационал ва ватанпарварлик, эстетик ва жисмоний тарбия орқали амалга оширилади.

Коммунистик тарбиянинг анчагина йўналишлари яхши йўлга қўйилган. Масалан, одобга ўргатиш, катталарнинг ҳурматини жойига қўйиш ва ҳоказоларни таъкидлаш мумкин. Лекин кўпгина масалаларда орқада қолинаётир. Жумладан, халқимиз бадиий ва сиёсий адабиётни кам ўқийди. Натижада илмий дунёқараш, сиёсий активлик секин шаклланмоқда. Меҳнатга онгли муносабат руҳида тарбиялаш имконият даражасидан паст. Шунинг учун меҳнат унумдорлиги масаласида кўпгина миллат ва халқларнинг шу соҳадаги кўрсаткичларидан орқадамиз. Ёшларнинг жисмоний баркамоллиги жиддий ташвиш туғдиради. Мактабларда эстетик тарбияга эътибор кам. Оммавий спорт ривожланмаган.

Умумсовет ифтихори ва интернационал туйғунинг софлиги совет жамиятида, ҳар бир миллатда ахлоқий-сиёсий бирликни мустаҳкамлаш билан боғлиқ. Халқимизда «Бўлинганни бўри ер» деган гап бор. Умумсовет ифтихори ҳар қандай группабозликни инкор этади.

Буржуазия идеологлари Совет Иттифоқининг турли миллатларини, халқларини бир-бири билан гиж-гижлашни истайди. Буржуа «советолог»лари мамлакатимиз халқларининг ахлоқий, сиёсий, маънавий бирлигини бузиш учун қатор тадбирларни амалга оширишмоқда. Аммо улар ҳеч қачон совет халқларининг интернационал бирлигига ва ифтихорига раҳна сололмайди.

Миллий ифтихор ҳам, интернационал туйғу ҳам жамиятимиз тараққиётининг негизи ва совет кишиларини янги ғалабаларга чорловчи муқаддас туйғудир.

С. ЎТАНОВ,

доцент.

«Ҳақиқат — ошкоралик мезони» ва «Виждон ҳаким бўлиши керак» мақолаларини ўқиб

ХАЛҚ УНУТМАЙДИ

...Мен Усмон ака Юсуповни партия, давлат ва халқ ишига содиқ киши сифатида биламан. Хотирамдан бир парча. У 1951 йилда Москвадан қайтиб келгандан кейин Ёзёвон чўлимизни кезиб, одамларни тўплаб: «Менинг амалга ошмаган битта планим бор эди. Шуни бажаришга киришганман. Шу чўлнинг ўртасидан янги канал ўтказамиз. Ўшанда бу қум-чўллардан бирор гектар ер ҳам бўш қолмайди. Пахтазорларга айланади», — деган эди. Шундан кейин Катта Андижон канали қазилиб, Марказий Фарғонада Ёзёвон, Бўз, Задарё ва Комсомолобод районлари ташкил бўлди. Бундан ташқари, Бағдод, Бувайда, Олтиариқ районларининг чўл зоналари ташкил этилиб, бу ерда қанчадан-қанча ерлар деҳқонлар қўли билан обод бўлди.

Усмон ака чарчамас, ҳаракатчан, одамларни ўзига тортадиган, одамохун эди. Йўлдош ота Охунбобоев билан ҳазил-мутойиба, аския қилиб, кишилар қалбига чўғ солар эди. Яқинда Ёзёвондаги Усмон Юсупов номли 1-ўрта мактабнинг номини ўзгартиришибди. Баъзи кишилар ўзининг кўланкасидан қўрқиб шундай қилибди.

Биз ҳозир ошкоралик, демократия, ҳақиқатгўйлик даврида яшаяпмиз. Ўтмиш хатоларини такрорлаб, одамларни чалғитишнинг нима кераги бор?

Шермат ҚУРБОНОВ,
партия, уруш ва меҳнат ветерани.

* * *

...Биз Фарғона область, Фарғона районидаги Усмон Юсупов қишлоғининг кекса ва ёш авлодларимиз. «Совет Ўзбекистони» газетасида бир гуруҳ таниқли партия, меҳнат ва уруш ветеранларининг хатини ўқиб, хурсанд бўлдик. Кўнглимиз ёришиб кетди. Ҳақиқат барибир рўёбга чиқишига ишондик. Чунки, газета ва журналларда босилган баъзи уйдирма, ноҳақ бўҳтонларни, халқ орасидаги миш-миш гапларни эшитиб, наҳотки шундай бўлса, деб ҳижолат чекиб юрган эдик. Усмон Юсуповни билган, у билан бирга ўсган, тенгқур ҳамқишлоқлари, айниқса изтироб чекар эди. Софдил, меҳнаткаш сиёсий арбоблар ҳақида ноҳақ гапларни ёзаётган кимсаларни тартибга чақириб қўйиш вақти келди. Усмон ака ҳақидаги фильмни яна экранларга чиқарадилар, деб катта ишонч билдирамиз.

Ражабали СУЛАЙМОНОВ,
1953 йилдан КПСС аъзоси, шахсий пенсионер.

* * *

...Усмон Юсупов ўзбек ва Ўрта Осиё халқларининг меҳрибони, ғамхўри, жонкуяри, чинакам интернационалист йўлбошчиси бўлган, деган қишига ишондик. Чунки, унинг ўша даврдаги ишлари ҳаммага аён.

Мен уруш ва меҳнат ветераниман. 1946 йил бошларида фронтдан қайтиб келдим. Қишлоғимиз Ховос районининг жанубида жойлашган. Бизга сув Тожикистоннинг Пашиш деган қишлоғидан келади. Еримиз лалмикор. Ўша кезларда Фарҳод ГЭСи қуриляпти, канал қазиляпти, деган гаплар эшитилиб қолди. 1947 йил бошларида бизнинг райондан ҳам каналга одам олинди. Аниқроғи одамларнинг ўзи ўша томонга оқаверди. Мен ҳам шулар қаторига қўшилдим. У вақтларда техника деярли йўқ эди. Тупроқни қоп-қанор ва «самолёт» деб аталган фанерни елкамизга ортиб таширдик.

1947 йил апрель ойлари эди. Канал ёнбағридаги қирга жой қилиб, канал қазиётганлар катта мажлис қурдилар. Унда Усмон ота Юсупов у ёқ-бу ёқдан дилкашлик қилиб, бизнинг Ховос аҳолисига қараб, сизлар лалмикор ерда яшайсизлар. Мана, тайёр ер, мана сув. Кўчиб келиб ишни юргизиб юборинглар. Ёғ ялаб ётаверсангизлар ҳам бўлаверади, қорин тўқ, уст-бош бутун бўлгандан кейин кишига дард ҳам яқинлашмайди, деб ҳазил қилдилар. Одамларнинг руҳи енгиллашди. Кайфият кўтарилди. Бу ерлар пахтазорга, боғу-бўстонга айланди. Бу ерларга Ўзбекистон, Тожикистон ва мамлакатимизнинг бошқа ерларидан кўплаб кишилар кўчиб келди. Бу жойларнинг бугунги кўркига назар солиб Усмон отани эслайман.

Қурбонали НОСИРОВ,
Сирдарё область, Боёвут районидаги «Коммунизм» колхози.

* * *

...Яқинда партия ва халқнинг оддий фарзандлари, айниқса Усмон ака Юсупов ҳақида ёзилган мақолани ўқиб хурсанд бўлдим.

Мен Усмон акани бир неча бор кўриб, суҳбатдош бўлганман. У қийинчиликлардан қўрқмайдиган, меҳнаткаш қадрини биладиган меҳрибон одам эди. Унинг синглиси Назира опа ватан хоинлари томонидан ўлдирилган. Шунда у катта ирода кўрсатган эди. Кейин заводда ишлади. Шахсга сиғиниш йилларида ўзига хос гап-сўз топиб, иш олиб борарди. Ҳалоллиги, баъзи шахсларга тўғри келмай қолганлиги учун «Боёвут» совхозига келиб, касал ҳоли билан уни илғорлар қаторига кўтарганди. Усмон акага ўхшаш Акмал Икромов, Файзулла Хўжаев, Йўлдош Охунбобоев, Нуриддин Муҳиддинов, Расул Ғуломов сингари республикамиз халқлари арбобларининг хизматлари унутилмасдир. Мен уларнинг ҳаёт йўли ва қилган ишлари, «Совет Ўзбекистони» газетасига мақола ёзган кўпчилик авторлар айтганидек, китобларга битилишини истайман.

Хидирали ДЎСТМУРОДОВ,
партия ветерани, Улуғ Ватан уруши иштирокчиси, пенсионер.

Тожикистон ССР, Ҳисор райони.

ТЕЗ ВА ТЕЖАМЛИ

В. И. Ленин номидаги Тошкент метрополитени шаҳримиз ҳуснига-ҳусн қўшиш билан бирга энг ишончли, тезкор ва тежамли транспорт воситасига айланди. У йил сайин кенгайиб, бутун шаҳар территориясини қамраб бораётир.

Озода, шинам ва бир-биридан чиройли станцияларда кўплаб ёшлар меҳнат қиляпти. Уларнинг ғайрати, ташаббускорлиги билан аҳолига транспорт хизмати кўрсатиш маданияти тобора ошяпти.

Суратда: мусобақа ғолиблари, Чкалов номли станция ходимларидан Надежда Кондратьева ва Октябрь район Совети депутати Зуҳра Сотиболдиева.

Ш. ИБРОҲИМОВ фотоси.

Фарзанд, оила, жамият

НОРАСИДАЛАРНИНГ АЙБИ НИМА?

Оила фарзандлардан бошланади.
ГЕРЦЕН.

Ҳаёт воқеаларга бой. Баъзи бирларини кўриб қалбинг қувонса, баъзи бирларидан юрак ларзага келади. Таниш беморни кўргани касалхонага бордим. Палатасини нотўғри айтишган шекилли, бошқа хонага кириб қолибман: еттита кроватда етти жажжи болакай ётарди. Улардан бири чамаси бир ёшларда эди. У менга қараб кулди ва катта кишилардек қўлини узатди. Қолганлари эса икки-уч ойлик гўдаклар. Ҳаммасининг кўкрагида сут тўла шишача. Бирининг оғзидан сўрғичи чиқиб кетиб, шишача ёнига тушди. Сўрғичнинг учи унинг лабига тегиб турар, у эса эмиш учун бор кучини йиғиб талпинарди. Кўз олдим қоронғилашиб кетди. Унинг олдига бориб, сўрғични оғзига солиб қўйдим. Болакай миқ-миқ эма бошлади. Аввалига мен тушунмадим, қизиқ, буларнинг онаси қаерда? Нечун ёшига тўлмаган гўдаклар онасиз ётибди. Наҳотки ҳаммасининг онаси... Йўқ! Йўқ! Бўлиши мумкин эмас. Хаёлларим чувалашиб кетди. Шу пайт палатага ёш болалик аёл кириб келди.

— Айтингчи, бу гўдакларнинг оналари қаерда? — сўрадим ундан.

— Буларни оналар туғишмаган, улар ерни ёриб ўзлари чиқишган, — жавоб берди алам билан аёл. — Болам шамоллаб қолиб, у билан бирга ётибман — сўзида давом этди у. Шу палатадаги болаларга қараб тураман. Ҳамшираларга ҳам минг раҳмат, нима қилишсин, қараб улгуришмаяпти. Буларни дунёга келтирган ота-оналари эса ўзлари билан ўзлари банд...

О. бағри тош оталар, О бағри тош оналар! Нечун болангизни ўйламайсиз, ахир, у вужуд-вужудингиздан пайдо бўлган инсон-ку. Тасаввур қилинг, ўз онангиз сизни шу ҳолга солса қандай бўларди?! Болаларини ўз бағирларидан жудо қилган аёлларни кечириб бўладими? Уларнинг иссиқ онаизор бағридан жудо этган бағри тошларнинг қилмишлари «қотиллик» эмасми?

Пойтахтдаги 9-болалар касалхонасининг бош врачи Л. Орлова шундай деди:

— Сиз кўриб турган бундай гўдаклар даволаниш учун болалар уйларидан келтирилади. Биз уларни қўлимиздан келган ҳамма имкониятларни ишга солиб даволаймиз. Лекин ҳеч ким, ҳеч нарса она сути, она меҳри ўрнини босолмайди. Мана бир мисол, — сўзида давом этди Людмила Кирилловна. — Она бағрида катта бўлаётган ҳар ўнта боладан ўрта ҳисобда икки нафари, ўз онаси бағридан жудо бўлган гўдакларнинг ҳар ўнтасидан саккиз нафари бевақт шамоллайдилар.

— Бундан етти йил муқаддам эрталаб ишга келсам, мен тарбиячи бўлган группада уч ёшлар чамасидаги болача ўйнаб юрибди. Унинг бу ерга келиб қолгани билан қизиқдим, — деди пойтахтдаги 22-болалар уйи тарбиячиси Марям Хафизова. — Уч-тўрт нафар болаларимиз дарбоза олдида ўйнаб юришган экан. Уларнинг олдига бир бола етаклаган ёш аёл келиб, бу бола ҳам сизлар билан ўйнаб турсин, мен анави магазинга бориб келиб, олиб кетаман, деди. Боланинг қўлига пакетда бир нарсани тутқазиб кетибди-ю, шу кетганича қайтиб келмабди. Болалар ундан отини сўрашса, Мухторжон дебди. Болалар Мухторни ўйнатиб юришибди.

Лекин онадан дарак бўлмайди. Шу кундан эътиборан дардли тақдирлар қаторига янги тақдир қўшилди. Ўша кеча Мухторжон коровулхонада ухлабди, Пакетни очиб қарасак, ичида боланинг туғилганлиги ҳақидаги гувоҳномаси бор экан. Унда Ниёзов Мухторжон, отасининг исми Ниёзов Эргаш, деб ёзилган. Мухторжонга меҳр қўйиб, мактабгача ёшдаги болалар уйига топширгим келмади.

Уни тақсимлаш пунктига олиб боришим керак эди. Мухторжон эса менга ёпишиб олди. «Ташлаб кетманг, ойижон», — деб дод солди. Қандай оғир ҳолат... Юрак бағрим эзилиб: «Сени, албатта, олиб кетаман болажоним», — деб ваъда қилдиму зўрға болалар уйига етиб келдим. Эртаю кеч у кўз олдимда эди. Болалар уйи директори А. П. Хлебушкинанинг ҳам бундан хабари бор эди. Бола нидоси бизни тинч қўймади. Тақсимлаш пунктига қайтиб бордим. Унинг ҳужжатларини расмийлаштириб, болалар уйига олиб келдим. Ҳозир у 3-синфда аъло баҳоларга ўқияпти. Соғлом, юмшоқ табиатли, меҳр-муҳаббатга ташна бола.

Марям опадан, уч ёшли бола анча нарсани билиши мумкин, ундан ота-онасини сўрамадингларми, деганимда у шундай жавоб берди:

— Мухторжон ўшанда бизга: «адамла яхшила, ойимни қизи бор, у мени чақиб доим урдиради» — деб жавоб берганди. Эҳтимол онаси ўгайдир. Лекин отаси Мухторни болалар уйига топшириб ҳолидан хабар олиб турса бўларди-ку?..

— Шу даврда биронта одам сўраб келмадими? — деб қизиқдим.

— ...Журналда Антонина Павловна билан бир неча болаларнинг сурати чиққан эди. Директорнинг ёнида Мухторжон турган эди. Фарғоналик бир онахон: «Бу менинг неварам, тезда олиб кетаман», — деб хат ёзиб юборибди. Лекин ундан дарак бўлмади. Қамоқхонадан — аёл кишидан ҳам хат олдик. У қамалаётганимда боламни театр институти таласи — бир қизга бериб Мухторжонни бирорта болалар уйига топшириб, менга хабар беришни илтимос қилгандим. У сизларга топширган экан, аммо менга бу ҳақда хабар бермади. Мен яқин кунларда озодликка чиқиб, Мухторжонни олиб кетаман, дебди.

Мухторжон билан қизиқувчилар кўпайиб боряптию, лекин уни болалар уйидан ўз бағрига олиб кетадиган «мард» топилмаяпти. Кишини ўйлатадиган яна бир факт шундан иборатки, Ниёзов Мухторжоннинг туғилганлик ҳақидаги гувоҳномаси Калинин район Назарбек қишлоқ Совети томонидан 1978 йили берилган. Гувоҳнома қалбаки эмасмикин?! Назарбек қишлоқ Совети ходимлари нима дейишаркин бунга? Агар отаси ҳақиқатда ҳаёт бўлса, фарзандини нега қидириб топмайди?!

Болаларимиз давлат ҳимоясида. Улар ош-овқат, кийим-кечак, хуллас, инсон боласи камолга етиши учун зарур бўлган ҳамма моддий ва маънавий имтиёзларга эгадирлар. Шундай ажойиб совет кишилари борки, ота-онаси хор қилиб ташлаб қўйган битта болани ўнта оила фарзандликка оламиз, дея бағрини очади, керак бўлса ўз фамилиясини беради. Камолини кузатади, қайғуради, елади-югуради...

Света Каримова — фамилиясиз, ташлаб кетилган, уч ёшли қиз. Тошкент шаҳар Ленин райони ички ишлар бўлими ходимлари томонидан топилган. Халқ депутатлари Собир Раҳимов район Совети ижроия комитетининг қарори билан Тошкент шаҳар ижроия комитетининг тақсимлаш пунктидан 24-болалар уйига юборилган.

Алишер Каримов — 1980 йилда туғилган. 1984 йили тўрт ёшли бу бола «Электробит» заводи территориясига ташлаб кетилган. Тақсимлаш пунктида 13 мартдан 3 апрелгача олиб турилган. Бола билан шу даврда ҳеч ким қизиқмаган ва қидириб келмаган. Собир Раҳимов район ижроия комитетининг қарори билан 24-болалар уйига юборилган.

Биз Каримовлардан фақат икки нафарини мисол сифатида келтирдик. Улар ҳозирги кунда жуда кўп. Пойтахтдаги 24-болалар уйининг директори Холида Каримова бу етим болаларга ўз фамилиясини бергани, уларнинг тақдирига ўз тақдирини улагани ва норасидалар келажаги учун меҳнат қилаётганини билан фахрланади.

Болаларга меҳр қўйиб, ғамхўрлик қилган кишилар ҳамма вақт халқ таҳсинига сазовордирлар. Норасидаларнинг ширин ва олижаноб ташвишидан ўзларини олиб қочаётганлар эса эл-юрт қаҳрига учрайверадилар.

Баъзида бир парча булут ҳам азим қуёш йўлини тўсар экан. Жамиятимизда фарзандлар учун ҳамиша жондан азиз ва мўътабар бўлган оталик ва оналик шаънига доғ туширувчи, меҳр ва муҳаббат ўрнига юрагига муз солиб олган тошбағирлар бор экан, биз улар билан ҳеч қачон муросага келолмаймиз.

Одамнинг одамлиги унинг фарзандларига, оиласи ва яқинларига бўлган муруввватидан бошланади. Ана шу инсоний туйғулар сизга ёр бўлсин, одамлар!

Зикрилла ИСАБОЕВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

«СОЮЗХЛОПОК» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг
БУТУНИТТИФОҚ ПАХТАЧИЛИК ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ (СоюзНИХИ)
1989 йил учун
КУНДУЗГИ ВА СИРТҚИ АСПИРАНТУРАГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Қуйидаги мутахассисликлар бўйича

кундузги бўлим: умумий деҳқончилик, мелиорация ва суғориладиган деҳқончилик, агрохимия, селекция ва уруғчилик, техника экинлари, ўсимликшунослик, тупроқшунослик, қишлоқ хўжалиги экономикаси, планлаштириш ва бошқаришни ташкил этиш;

сиртқи бўлим: умумий деҳқончилик, мелиорация ва суғориладиган деҳқончилик, тупроқшунослик, агрохимия, селекция ва уруғчилик, ўсимликшунослик, техника экинлари, қишлоқ хўжалиги экономикаси, планлаштириш ва бошқаришни ташкил этиш.

ИМТИҲОНЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИШ 1988 ЙИЛ 15 НОЯБРДАН БОШЛАНАДИ.

Қуйидаги ҳужжатлар топширилади: институт директори номига ариза, кадрларни ҳисобга олиш бўйича шахсий варақа, 2 дона фотосурат (6х9 см), автобиография, иш жойидан стажи кўрсатилган (камида 2 йил) характеристика, олий ўқув юртини тамомлаганлик тўғрисида диплом копияси ва зачёт ведомостидан кўчирма (нотариусда тасдиқланган бўлиши керак, меҳнат дафтарчасидан кўчирма (иш жойидан тасдиқланган бўлиши керак), соғлиги тўғрисида медицина справкаси (086/У форма), танлаган мутахассислик бўйича реферат.

Қуйидаги адресга ҳужжатларни жўнатиш ва маълумотлар олиш учун мурожаат қилиш мумкин: 702133, Тошкент области, Оққовоқ почта бўлими, СоюзНИХИ, аспирантура бўлими. Телефон: 64-20-45.

16-17 НОЯБРЬ КУНЛАРИ
БУХОРО ШАҲРИДАГИ АБУ АЛИ ИБН СИНО НОМЛИ
ГАЗЧИЛАР МАДАНИЯТ САРОЙИДА
Ортиқча халқ истеъмоли моллари улгуржи савдоси бўйича

КЕНГАЙТИРИЛГАН РЕСПУБЛИКА ЯРМАРКАСИ ЎТКАЗИЛАДИ

ҚАТНАШЧИЛАР 14-15 НОЯБРДА КЕЛИШЛАРИ КЕРАК.

Ярмаркада қатнашишга улгуржи-чакана савдо ташкилотлари, саноат корхоналари, ишлаб чиқариш ва савдо кооперативларининг вакиллари таклиф этилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР САВДО МИНИСТРЛИГИ. «ЎЗБЕКБИРЛАШУВ». УЗПОСРЕДТОРГ.

Ўзбекистон ССР Давлат таъминот комитети қошида
РЕСПУБЛИКА САВДО-СОТИҚ АХБОРОТ МАРКАЗИ

ТАШКИЛ ЭТИЛГАН

Мазкур марказ қаерда жойлашганидан ва қайси тармоққа тегишлилигидан қатъий назар барча корхоналар, ташкилотлар, кооперативлар ҳамда якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи гражданларга қуйидаги ахборот савдо-сотиқ-воситачилик хизматларини кўрсатади:

— давлат буюртмасига кирмаган маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва сотиш, давлат буюртмасига ва тузилган шартномаларга қўшимча равишда ишлаб чиқарилган ва шартнома тузган томон уни олишдан бош тортган маҳсулотларни, шунингдек, кооперативлар ҳамда якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи гражданлар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотларни сотиш масалалари бўйича хўжалик алоқаларини ташкил этиш;

— фойдаланилмаган маҳсулотлар, чиқиндилар ва нокондицион маҳсулотларни аниқлаш, сотиш ва алмаштириш;

— ишлаб чиқариш-техник йўналишдаги маҳсулотлар, уларнинг техник характеристикалари, қўлланиш соҳалари ва уларни сотиб олиш имкониятлари тўғрисидаги ахборотларни тавсия этиш;

— маҳсулотларнинг савдо жараёнида белгиланган баҳолари бўйича ким ошди савдосида ноёб ва ўта тақчил турларини сотиш;

— истеъмолчиларга абонемент шартларига кўра ахборот бюллетенларини юбориш ва зарур маҳсулотларни ахтариб топиш;

— маҳсулотнинг ишлаб чиқариш-техник йўналишидаги янги турларини ва ресурсларни тежовчи технологияларни реклама қилиш;

— ишлаб чиқариш қувватларидан тўла фойдаланишни таъминлаш учун тармоқлараро кооперация ташкил этиш;

— ортиқча ва фойдаланилмаган товар-моддий бойликларни, ишлаб чиқариш чиқиндиларини, иккиламчи хом ашё ҳамда савдо ташкилотларининг нарядлар билан таъминланмаган тайёр маҳсулотини сотиш бўйича савдо кўргазмалари ташкил этиш ва ўтказиш;

— асбоб-ускуналар, приборлар, қурилиш-йўл техникаси ва бошқа техника воситалари прокати;

— маҳсулот, асбоб-ускуналар ва материалларнинг бир хил турларини бошқа турлари билан алмаштириш юзасидан консультациялар.

Маҳсулот таъминоти ва савдосидаги ортиқча ташвишлардан қутулиш учун Сиз Ўзбекистон ССР Давлат таъминот комитетининг қуйидаги адресда жойлашган Республика савдо-сотиқ-ахборот маркази билан амалий алоқалар ўрнатсангиз кифоя: 700038, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 7-уй. Телефонлар: 41-16-60, 41-17-21, 41-38-83.

•

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИДА
12 ноябрь соат 16.00 да
СССР КУБОГИ УЧУН
«ПАХТАКОР» (Тошкент) — «АСК» (Ростов-Дон)
командалари ўртасида

ФУТБОЛ

Спорт-буюм лотереяси ўйналади.

Серияларнинг номерлари: 058001 дан 060000 гача.

Коллектив бўлиб тушиш учун буюртмалар қабул қилинади.

«Шарқ юлдузи» журнали коллективи поэзия бўлимининг мудири И. Отамуродовга онаси
Марзия Исломовна ОТАМУРОДОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитетининг республика агросаноат комплексини бошқариш олий мактаби коллективи ўқув бўлими бошлиғи Д. Н. Шараповага отаси, граждалар уруши ва босмачиларга қарши кураш ветерани, 1920 йилдан КПСС аъзоси, республика аҳамиятидаги шахсий пенсионер
Наби ШАРАПОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон китоб савдоси бирлашмаси коллективи кекса ходим, Бухоро область китоб савдоси идорасининг собиқ директори
Хайрулла НАРЗУЛЛАЕВнинг
вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Тошкент кўн-мўйна заводи коллективи заводнинг собиқ директори
Зуҳур Самуғжонович САМУҒЖОНОВнинг
вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

• *Шахмат бурчаги*

«МАЛИКА» НИЯТИГА ЕТДИ

Бугун Грециянинг Салоники шаҳрида навбатдаги шахмат олимпиадаси баҳслари бошланади. Бу галги шахматчилар анжуманида жаҳоннинг 2 мингга яқин дона суриш устаси қатнашиши кўзда тутилган. Олимпиада баҳсларида мамлакатимизнинг таниқли 10 нафар шахматчиси иштирок этади. Тўрт нафар совет аёл шахматчисининг иккитаси яқинда жаҳон биринчилиги учун финал матчини ниҳоясига етказган Майя Чибурданидзе билан Нана Иоселианидир. Бугун ана шу олимпиада қатнашчиларининг жаҳон биринчилиги учун учрашуви ҳақида ҳикоя қиламиз.

Грузиянинг Телави шаҳрида ўйнаган жаҳон биринчилиги матчининг дастлабки 12 партиясидан сўнг ҳисоб шахмат маликаси Майя Чибурданидзе фойдасига 7:5 бўлиб қолгани ва у ўз унвонини сақлаб қолиши учун қолган тўрт учрашувда атиги бир очко олса бас эканлигини хабар қилган эдик. Бунинг учун Майяга икки ўйин кифоя қилди.

Ўн учинчи партияда сицилианча ҳимоя қўлланган бўлсада, томонлар ортиқча чигалликларга бормадилар. Аммо ўйин охирларида тож талабгори муайян позициявий афзалликка эга бўлиб олди. Бироқ ундан фойдаланиш борасида Нана Иоселиани хиёл шошма-шошарликка йўл қўйиб, эртасига дурангга рози бўлди. Энди унинг олдида амалий жиҳатдан эришиб бўлмайдиган, яъни уч имкониятдан 3 очко олиш вазифаси кўндаланг бўлиб қолди...

14-партия ҳам дуранг натижа бергач, ҳисоб Майя фойдасига 8:6 етди. Низомга кўра Чибурданидзе чемпионлик унвонини яна ўз қўлида сақлаб қолди: 27 ёшда беш карра жаҳон шахмат маликаси бўлиб олди!

Кейинги икки ўйин иштирокчиларнинг обрў-эътибори учунгина ўтказилади. Ҳисоб эса 8,5:7,5 бўлиб, чемпион устунлигини сақлаб қолди.

* * *

1980 йили Тошкентда навбатдаги СССР чемпионати (биринчи лига) ўтказилиб, иштирокчилар орасида битта аёл шахматчи — Майя Чибурданидзе ҳам бор эди. Ўша йилнинг ўрталарида Таллинда ўтказилган мамлакат биринчилигининг ярим финалида у машҳур гроссмейстерлар — Бронштейн, Гипслис, Суэтин, Тайманов ва бошқалардан ўзиб Тошкентга йўлланма олганди. Бу ерда ҳам муваффақиятли ўйнади. Майя кўпгина эркак гроссмейстерларнинг таъзирини берганини тошкентлик мухлислар ўз кўзлари билан кўришди.

Ўшанда Майядан олинган бир интервью жараёнида жаҳон шахмат маликаси жуда жиддий инсон бўлса-да, лекин ҳазил-мутойибага ҳам мойил эканлиги аён бўлди...

— Биринчи лигада эришган натижангиздан мамнунмисиз?

— Камтарлик яхшику-я, лекин кўпроқ очко олсам бўларди, деб ўйлайман.

— Эркаклар билан ўйнаш қўрқинчли эмасми?

— Уларга қўрқинчлироқ. Менга ютқазиб қўйишдан номус қилишади.

— Сизга таслим бўладиган эркакларга раҳмингиз келмайдими?

— Эркакчасига жанг қилишсин! Айтмоқчи, мени ютиб олишганда унчалик хафа бўлишмайди-ку.

— Турнирдаги муҳитдан гапириб берсангиз?

— Жуда ёқимли бўлди. Гроссмейстерлар юриш қилиб ўринларидан туришар ва кейин қандай ўйнаш кераклигини ўзаро муҳокама этишарди.

— Аёлларда бундай система қўлланмайдими?

— Нега энди? Лекин шуни эсда тутиш керакки, дугоналарнинг тавсияси баъзан шоҳингни мажбурий мотга келтириб қўяди...

— Жаҳон чемпиони бўлгач, қўғирчоқ ўйнагани кетибсиз, деб ўқиб қолдим бир куни. Ҳали ҳам ўйнаб турасизми?

— Қанақа қўғирчоқ? Одамлар билан «тиллашиб» турсам ҳам катта гап!

— Шахматчи аёллар бир-бири билан иноқми?

— Муносабатларимиз жуда садоқатли.

— Ютқазганингизда ҳазил-ҳузулни унутмайсизми?

— Кулгимни қистатманг!..

1978 йили Нона Гаприндашвилини ютиб, жаҳоннинг олтинчи шахмат маликалигига кўтарилганда Майя атиги 17 ёшда эди. 1981 йили Нана Александрияни, 1984 йили ленинградлик Ирина Левитинани, 1986 йили Елена Ахмиловскаяни ва ниҳоят, мана энди, яна бир ҳамшаҳари Нана Иоселианини енгиб, беш карра жаҳон чемпиони деган унвонга мушарраф бўлди. Бу жиҳатдан Нона Гаприндашвилига етиб олди. Балки, бу унвонга етти марта эришган аёллар ўртасида биринчи жаҳон чемпиони Вера Менчикнинг рекордини ҳам босиб ўтар. Ҳа, ҳали ёш.

Майя Чибурданидзе Грузия ССР Олий Совети депутати, «Халқлар дўстлиги» ордени нишондори, СССРда хизмат кўрсатган спорт мастери, ҳам аёллар, ҳам эркаклар ўртасида халқаро гроссмейстер. Ихтисоси бўйича у кардиолог врач.

М. МУҲИДДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони» шахмат шарҳловчиси.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

• *Тингланг, томоша қилинг*

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

12 НОЯБРЬ, ШАНБА

МТ-I. 7.00 — 120 минут. 9.00 — Концерт. 9.30 — Нега ва нима учун? 10.00 — В. Готовцева куйлайди. 10.20 — Шарқий Сибирь. Киножурнал. 10.30 — Ҳаракат хавфсизлиги учун 5 — соната. 11.25 — Ўзбекистоннинг қадимий ёдгорликлари. 11.55 — Ҳужжатли фильм. 12.05 — Социализм мамлакатларида. 12.35 — Киносанъати соҳасида 1988 йилги СССР Давлат мукофотлари лауреатлари. 13.05 — Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун. 13.40 — Дунё воқеалари. 14.00 — Аслини олганда. 15.15 — Иттифоқдош республикалар киносанъати. 16.05 — Шеърият лаҳзалари. 16.10 — Педагог Б. Н. Никитин билан учрашув. 17.40 — Мультфильм. 17.50 — Халқаро панорама. 19.10 — «Икки кишилик вокзал». Бадиий фильм. 1-ва 2-сериялар. Танаффусда спорт разминкаси. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15— Илмий-оммабоп фильм. 22.35 — Шанба оқшомида. 00.05 — Янгиликлар.

МТ-II. 8.30 — Гимнастика. 8.45 — Студия намойиш этади. 9.30 — Сайланмалар. 10.30 — Здоровье. 11.20 — Ҳайвонот оламида. 12.20 — Рус тили. 12.55 — Тарих саҳифалари. 13.25 — Иқтисодий билимлар асослари. 14.00 — Инсон институти. 15.00 — Новаторлар ва консерваторлар. 15.45 — Педагогика ҳамма учун. 16.00 — «Ён дафтарча сири». Бадиий фильм. 17.15 — Мультфильм. 17.35 — Ҳужжатли фильмлар. 19.00 — Унутилмас музикали кечалар. 19.40 — Фидойи шахслар. 20.25 — Ҳаракат хавфсизлиги учун. 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Татаристон АССР Давлат ашула ва рақс ансамблининг концерти. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «Ер ва олтин». Бадиий фильм. 23.25 — Янгиликлар.

УзТВ-I. 9.00 — «Ассалому алайкум». 10.00 — Шанба экрани. 10.30 — Ўзбекистон кардиологларининг съезди. 11.00 — Пойтахтимиз меҳмонлари. 11.40 — Хўжалик ҳисоби ва ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш йўлидан. 12.10 — «Шавкатли рицарь Айвенго ҳақида баллада». Бадиий фильм. 13.35 — «Замандас». 14.35 — Фан уфқлари. 15.15 — Мультфильм. 15.25 — Рассом ва китоб. 16.00 — Футбол. Биринчи лига кубогининг финали. «Пахтакор — АСК (Ростов-Дон). 17.50 — «Совет Иттифоқи шаҳарлари». 18.40 — «Ералаш». 19.00 — Македония телевидениесининг программаси. 20.00 — Ахборот. 20.20 — Ҳужжатли фильм. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Пахтакорлар учун музикали программа. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Пахтакорлар учун музикали программанинг давоми. 22.55 — Ижод саҳифалари.

УзТВ-II. Душанба. 18.10 — Мен яшаётган олам. 18.45 — Жаҳон бир ҳафта ичида. 19.00 — Новости. 19.20 — Цирк. 20.00 — Ахборот. 20.25 Ҳужжатли фильм. 20.40 — Ўрток қўшиқ. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Ширу-шакар.

РАДИО

Биринчи программа. 8.30 — Қалбингиз қўшиққа тўлсин. 9.30 — Ёшлик. 10.15 — Дугоналар. 11.30 — Ёшлик. 12.10 — Строитель Узбекистана. 12.30 — 1988 йил қўшиқлари. 12.50 — Шеърий лаҳзалар. 13.00 — Ўзбекистон чорвадорлари. 13.30 — Хатларингизни ўқиб... 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.30 — «Машҳур ўрдакча Тим». Радиоинсценировка. 16.00 — Созанда, хонанда ва бастакор. 17.00 — Футбол. Финал. «Пахтакор» — АСК (Ростов-Дон). Биринчи лига кубоги. 18.15 — Фан уфқлари. 18.30 — Ўзбекистон композиторларининг лирик қўшиқлари. 19.20 — Ўзбекистон Давлат телерадиоси дуторчи қизлар ансамблининг концерти. 19.50 — Халқаро кундалик. 21.10 — Шанба оқшомида. 22.45 — Катта ашула. 23.00 — Оқшом тўлқинларида.

Р — 11107. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. А. — 261. ИНДЕКС 64583. 1 2/3 4 5 6 7 8 9 10 11 12